

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«_____»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

«___» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2023р.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ВПЛИВУ НА ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВУ СФЕРУ ДОШКІЛЬНИКІВ.
УКЛАДАННЯ ЗБІРКИ КАЗОК

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВПм-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності
012 Дошкільна освіта
Карпенко Марії Сергіївни

Керівник канд. філол. н., доцент
Іншаков А. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	7
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	7
1.1. Сутність і зміст поняття «емоційно-вольова сфера» дітей старшого дошкільного віку.....	7
1.2. Аналіз проблеми психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників	14
1.3. Загальна характеристика казкотерапії.....	21
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2.....	33
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗКОТЕРАПІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	33
2.1. Психолого-педагогічний потенціал казок.....	33
2.2. Особливості роботи з казкою	38
2.3. Методичні рекомендації щодо використання казкотерапії як засобу психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників	44
2.4. Презентація роботи зі збіркою казок з психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників.....	51
Висновок до розділу 2.....	53
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Для досягнення успіху в сучасному суспільстві та формування власної індивідуальної системи цінностей, людина повинна усвідомлювати загальнолюдські цінності. Це досягається через глибоке сприйняття та емоційне розуміння навколишнього світу. Загальнолюдські цінності проявляються у конкретних життєвих ситуаціях і визначають відношення особистості до світу. При цьому індивідуальність та унікальність кожної людини розкриваються.

Батьки та вихователі часто стикаються з виявами негативної поведінки у дітей, такими як зміни настрою, підвищена роздратованість, схильність до плачу та втоми. Однак важливо пам'ятати, що ізоляція дітей від спілкування з дорослими та однолітками може вплинути на недостатній розвиток їхньої емоційно-вольової сфери. Вона включає в себе навички сприйняття та реагування на емоційний стан та настрої інших людей, що грають важливу роль у житті дитини та допомагають їй адаптуватися до різних ситуацій.

Емоційно-вольова сфера відіграє критичну роль у формуванні особистості дитини. Вона допомагає дитині регулювати свою поведінку, уникати непотрібних дій та зберігати самоконтроль. Рівень розвитку цієї сфери у дошкільників впливає на їхній загальний розвиток та майбутнє. Навички розуміння та вираження емоцій, здатність до співчуття та розуміння емоцій інших людей є важливими передумовами для успішної комунікації та особистісного зростання.

Тому важливо підкреслити, що дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування емоційної сфери. У цей час дитина може вчитися розрізняти свої емоції, розуміти емоції інших, виражати співчуття та набувати емоційного досвіду завдяки взаємодії з батьками, вихователями та однолітками.

На сьогоднішній день емоційно-вольова сфера дошкільників розглядається як найважливіший аспект їх всебічного розвитку. Казкотерапія є доречним засобом для формування цієї сфери у дітей, оскільки вона

стимулює їх до переживання різних емоцій, таких як сміх і сльози, сподівання та почуття, а також навчає їх розпізнавати мотиви моральної поведінки та проявляти емпатію. Головна мета казки полягає в навчанні дітей правилам та меті життя, захисту свого «ареалу» та поважному ставленні до інших людей. Крім того, важливо зазначити, що казка передає колосальну інформаційну складову, яка передається з покоління в покоління і заснована на повазі до наших предків.

Казкотерапія відкриває перед дітьми можливість розвивати емоційний інтерес, співпрацюючи з казковими персонажами, і розуміти, які цінності та норми є важливими в різних життєвих ситуаціях. Діти нерідко знаходять в казкових героях приклади позитивної поведінки, яку вони бажають наслідувати. Отже, казкотерапія сприяє особистісному росту дошкільників.

Казки приховують в собі цінну інформацію про життя, суспільство та природне середовище, а також важливі життєві питання та конфлікти. Діти, аналізуючи казки з різних кутів зору, збагачують свій життєвий досвід, навчаються розв'язувати проблеми та розуміють стандарти поведінки. Це означає, що діти, які активно взаємодіють з казками з самого дитинства, набувають необхідних навичок для подолання життєвих викликів та труднощів у майбутньому. Сприйняття казки, проживання її сюжету, життєвих уроків, є умовою, що сприяє формуванню гармонійної особистості дитини, розвитку її емоційно-вольової сфери. Таким чином, у казці та через сприйняття казкового світу створюються необхідні умови для розвитку емоційної сфери дошкільника.

Варто відзначити, що особливість казкотерапії було об'єктом вивчення багатьох дослідників, зокрема: О. Василевської, О. Бургуй, І. Садової, Л. Шалімової, Ю. Лазаревської, А. Фрадинської, О. Дем'яненко, Н. Шавровської, С. Міліщук, Л. Магдисюк, Р. Федоренко, О. Філь.

Сучасні наукові дослідження свідчать про ефективність казкотерапії як потужного засобу впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників. Казки вміщують в собі цінну інформацію про життя та можливі проблеми, з якими

діти можуть стикнутися, і ця інформація зазвичай легко сприймається та розуміється дітьми. Проте враховуючи особливості віку дошкільників, важливо підтвердити актуальність казкотерапії як важливого аспекту в сучасній педагогіці.

Мета дослідження – обґрунтувати можливості використання казкотерапії як засобу психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників та сформулювати методичні рекомендації щодо застосування цього засобу у процесі розвитку емоційно-вольової сфери вихованців.

З метою вивчення окресленого нами питання ми визначили наступні **завдання** для виконання у кваліфікаційній роботі:

1. Проаналізувати джерела в області психології та педагогіки.
2. Виявити теоретичні основи формування емоційно-вольової сфери дошкільників у педагогічній та психологічній науці.
3. Обґрунтувати особливості казкотерапії.
4. Розкрити психолого-педагогічний потенціал казок у роботі з вихованцями дошкільних установ.

Об'єкт дослідження – емоційно-вольова сфера старших дошкільників, яка включає в себе емоційні реакції та вольові якості, такі як самоконтроль, саморегуляція, увага, творчість тощо.

Предмет дослідження – казкотерапія як метод психолого-педагогічного впливу на вихованців старшого віку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та завдань застосовано комплекс теоретичних методів дослідження (аналіз та синтез наукових та навчально-методичних джерел створили можливість порівняти різні точки зору на предмет вивченої проблеми, виокремивши унікальні особливості підходів до неї).

Практичне значення одержаних результатів. Отримані матеріали можуть слугувати корисним ресурсом для здобувачів вищої освіти усіх рівнів, під час проведення педагогічної практики у закладах дошкільної освіти або

при здійсненні наукових досліджень в галузі, пов'язаній із зазначеною тематикою, підкреслюючи їх унікальний потенціал.

Публікації: результати роботи були опубліковані у збірнику науково-практичної конференції «Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації» КДПУ, 2023 року.

Матеріали роботи були висвітлені IX Міжнародній науково-практичній конференції «European scientific congress» (02-04.10.2023) Мадрид, Іспанія.

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Сутність і зміст поняття «емоційно-вольова сфера» дітей старшого дошкільного віку

В сучасному світі наростає пильність до проблеми психологічного розвитку дітей дошкільного віку. Це обумовлено тим, що наше суспільство стикається зі значними змінами і технологічними трансформаціями, які супроводжуються збільшенням стресу та напруги як у дорослих, так і в самих маленьких. У наших дітей може спостерігатися коливання емоцій, виражаються через підвищену тривожність, можливу агресивність та зменшену відповідальність. Ця унікальність ситуації полягає в тому, що сучасна реальність ставить перед дітьми особливі завдання в розвитку їхньої емоційної стійкості та вольової сили.

Проблема розвитку емоцій та вольових якостей у дітей дошкільного віку належить до категорії надзвичайно важливих і вимагає подальших наукових досліджень. Це через те, що емоційний стан малюка відіграє ключову роль у формуванні його інтелектуального розвитку, встановленні моральних цінностей та загалом у становленні особистості. Унікальність цієї проблеми полягає в її потенційному впливі на майбутнє кожної дитини та суспільства в цілому.

Можна зазначити, що питання формування та розвитку емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку заслуговує на увагу як вчених, так і педагогів, що працюють у сфері дошкільної освіти. Це важливе спостереження свідчить про актуальність цієї проблеми та її важливість для теоретичних досліджень та практичних заходів у сфері виховання маленьких дітей. Унікальність цього питання полягає в тому, що воно об'єднує наукову експертизу та педагогічний вплив на майбутнє покоління. У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.) визначено, що емоційний розвиток – це своєрідне підґрунтя становлення особистісної компетентності, що

реалізується у творчій активності дитини, у всіх специфічно дитячих видах діяльності та виявляється в особистісних якостях дитини – від елементарних уявлень та позитивного ставлення дитини до свого внутрішнього світу, до становлення основ її світогляду і розвиненості її свідомості [2, с. 7]. Таким чином, емоційно-вольова сфера є ядром всебічного розвитку дітей дошкільного віку.

Дослідники завжди приділяли велику увагу аналізу емоційно-вольової сфери дитини, оскільки виховання передбачає створення у ній особливого емоційного відношення до світу, що відповідає суспільним цінностям, нормам і ідеалам. Цей процес має свою логіку та закономірність, яка визначає загальну траєкторію розвитку усіх ключових аспектів психологічного дозрівання кожної дитини. Важливими частинами цього розвитку є зміна видів діяльності, в яких формуються емоційні процеси, а також особливості взаємодії дитини зі світом людей і предметним середовищем [5, с. 64].

Розвиток емоцій та вольових функцій відіграє ключову роль у формуванні всіх аспектів психічної діяльності, включаючи сприйняття, відчуття, пам'ять, увагу, мислення і уяву. Особливо важливо це в дошкільному віці, оскільки розвинута емоційно-вольова сфера є необхідною передумовою для успішного здобування освіти у шкільному середовищі. Для досягнення успіху у навчанні та поведінці в класі, дошкільник повинен бути емоційно стійким, мати пізнавальний мотив та прагнення до досягнення результату. Важливо, щоб дитина мала можливість контролювати власну поведінку та активність, спрямовувати їх на розв'язання освітніх завдань. Успіх у навчанні має стимулювати дошкільника, насичуючи його позитивними емоціями та підвищуючи впевненість у власних здібностях. Це сприяє знаходженню власного місця в колективі однолітків і підкреслює унікальний внесок кожної дитини у процес вивчення [8].

Дослідник Р. Павелків наголошує на тому, що емоційно-вольова готовність проявляється у вмінні контролювати свої дії та поведінку. Для досягнення цієї готовності, дитина повинна мати розвинені доволі психічні

процеси, такі як увагу, запам'ятовування, сприймання та мотивацію. Дитина повинна бути самостійною та організованою, здатною швидко працювати та концентруватись на завданнях. Вона також має вміти долати труднощі та поводитись відповідно до правил у навчальних та інших ситуаціях. Крім того, дитина повинна вміти правильно оцінювати свою роботу та реагувати на оцінку виконаного завдання [22, с. 310].

Аналізуючи дослідження, ми розуміємо, що у дітей старшого дошкільного віку існують особливості, які можуть стати перешкодою для різноманітності емоцій та вмінню саморегулювання. Деякі з них можуть мати обмеження в міміці, пантоміміці, артикуляції та руховій активності, що може негативно впливати на їхню здатність до ефективної комунікації. Ці фактори, безсумнівно, можуть впливати на їхню готовність до емоційно-вольової діяльності в майбутньому. Тому, як для фахівців дошкільних закладів, так і для батьків, важливо звернути увагу на психолого-педагогічний підхід до формування емоційно-вольової сфери у дітей старшого дошкільного віку. Це завдання потребує особливої уваги та впливу з боку фахівців та батьків.

Аналіз останніх наукових досліджень вказує на те, що розвиток емоцій і вольових якостей у дошкільників виступає ключовим елементом загального психічного зростання та формування особистості. Цей процес виявляється не лише важливою внутрішньою динамікою, але й визначає психічне благополуччя дитини, активно сприяючи її психологічному розвитку. Такий підхід до розгляду важливості емоційно-вольового розвитку вказує на його унікальний вплив на формування особистості та загальний розвиток психіки дитини.

У ході власної діяльності, дослідження навколишньої дійсності та самоідентифікації, а також взаємодії з дорослими і ровесниками, дитина переживає різноманітні емоції та почуття, відображаючи своє ставлення до навколишнього світу і власного внутрішнього стану. Ці переживання формують емоційно-почуттєву сферу, що є вираженням реакції на властивості дійсності та задоволення або незадоволення власних потреб. Вони виникають

як засіб для живих організмів оцінювати біологічну значущість зовнішніх впливів та внутрішніх станів. Це узагальнені чуттєві реакції, спричинені сигналами, які впливають на зміни у фізіології організму. У свідомості людини виникають не просто образи предметів і явищ, але й власні переживання. Формування особистості неможливе без комплексного розвитку її раціональної, вольової та емоційної сторін. Особистість представляє собою інтегровану систему, в якій центром розвитку виступає свідомість. Емоції та почуття істотно впливають на ефективність навчання та беруть участь у формуванні творчої активності дитини і розвитку її мислення. [38].

Отже, емоційно-вольова сфера є критичним фактором для загального розвитку психіки дітей та формування їх особистості. Ця сфера включає в себе зміст, якість та динаміку емоцій, почуттів, і вольових характеристик, пов'язаних з моральними переконаннями, мотивацією, цінностями та контролем розумово-вольової діяльності дітей. Важливі аспекти вольової сфери виявляються в їх здатності до саморегуляції та управління власною діяльністю та психічними процесами. Воля виконує ряд функцій, таких як вибір цілей та мотивів, контроль над спонуканнями до дій, організація психічних процесів, враховуючи вікові особливості дітей, і мобілізація фізичних та психічних ресурсів для подолання труднощів та досягнення мети.

У період дошкільного віку спостерігається значний прогрес у розвитку емоційної сфери дитини. Початково її емоції відреаговували лише на найближчі подразники з навколишнього середовища, але з часом дитина починає розпізнавати та розуміти різноманітні явища, що впливають на її емоційний стан. Це сприяє розвитку її здатності керувати власними емоціями, зберігати контроль над ними та дотримуватися соціально-прийнятих норм поведінки. Дитина набуває вміння стримувати небажані емоції та виражати їх у відповідності з очікуваннями дорослих. Її орієнтація на поняття «добре» і «погано», «можна» і «не можна» стає більш вираженою, і «хочу» все частіше поступається місцем «треба». Стримування емоцій стає внутрішнім процесом, де зовнішні прояви згортаються в серці дитини. Наприклад, молодший

дошкільник, в ситуації образи чи смутку, намагається утримати сльози. Старший дошкільник, стримуючи емоції, використовує сформовані уявлення про відповідну поведінку. Розвиток вольових якостей дошкільника значною мірою залежить від характеру та змісту виховних впливів дорослого. Робота вихователя над формуванням компонентів вольової сфери дитини має бути постійною і ґрунтуватися на останніх наукових відкриттях у галузі дитячої психології. Важливою умовою є насичене спілкування та взаємодія між дошкільником і дорослим у всіх аспектах діяльності. Зокрема, важливим завданням є формування у дитини цілеспрямованості, усвідомленості та опосередкованості власних дій [8, с. 410].

У дітей дошкільного віку, діяльність та взаємодія з оточуючим світом є важливими джерелами емоційних вражень. Під час освоєння нових та складніших видів діяльності, діти розвивають глибші та стійкіші емоції, які вже не обмежені лише найближчими цілями, але стосуються і віддалених та уявлених об'єктів. Діяльність надає перевагу позитивним емоціям завдяки своїй меті, змісту та самому процесу виконання. До того періоду, коли дитина піде до школи, вона має свій внутрішній образ, який передбачає майбутні результати і оцінки від дорослих. Дитина може заздалегідь уявити наслідки своєї поведінки і зрозуміти, чи ця поведінка відповідає загальноприйнятим нормам. Якщо вона передбачає, що результати можуть не відповідати очікуванням дорослих, це може спричинити тривожність – це особливий стан психіки, який може призвести до утримання від небажаних дій в оточенні. Передбачення корисного результату дій і викликаної ним високої оцінки з боку близьких дорослих пов'язане з позитивними емоціями, додатково стимулюючими поведінку [35].

Дошкільний вік є важливим періодом у формуванні особистості, коли дитина активно досліджує світ і вивчає взаємини з іншими. Під час різних видів діяльності, діти набувають досвіду спілкування з ровесниками, розвивають мовлення, розширюють свою творчу уяву, та навчаються усвідомлювати наслідки своєї поведінки та самооцінювати себе. Вони також

стають більш свідомими щодо своїх емоцій і навчаються передбачати їх, що впливає на їхню мотивацію та поведінку. Вираз емоцій відображає їх справжній стан, і усвідомлення власних переживань допомагає дітям керувати своєю поведінкою та мотивацією. Тому можна сказати, що особливістю емоційного життя дошкільників є інтенсивність всіх почуттів. Емоції дітей є спонтанними, безпосередніми та виразними. Їх почуття можуть з'являтися швидко і так само швидко зникають. Це також призводить до нестабільності настрою дитини, яка безпосередньо залежить від її емоційного стану. Особливістю цього вікового періоду є також те, що дитина швидко реагує емоційно на різні події і так само швидко забуває їх.

Діти старшого дошкільного віку можуть не завжди проявляти свої емоції, але це не завжди має місце. Взаємодія з дорослими і ровесниками важлива для їхнього емоційного розвитку. Крім того, ситуації, які викликають нові, незвичайні і сильні емоційні реакції, також можуть впливати на їх емоційний стан. Загалом, досвід, який діти отримують від різних вражень, глибоко впливає на розвиток їхньої емоційної сфери у старшому дошкільному віці.

У цьому віці формується особистість дитини, яка визначається її інтересами, мотивацією, потребами і поведінкою. Успіх у досягненні мети та задоволення потреб є ключовими факторами для розвитку її емоційно-вольової сфери. Позитивні емоції сприяють успішному навчанню та вихованню, тоді як вольові зусилля впливають на розвиток активності та психічного стану дитини в цілому[35, с. 230].

Сучасна галузь психології та педагогіки націлена на створення особистості, яка була б гармонійно розвиненою і здатною інтегруватися в сучасне соціальне оточення. Емоційні процеси тісно пов'язані з інтелектом і мисленням, і розвиток емоційної сфери має безпосередній вплив на формування особистості, її соціальний та інтелектуальний розвиток загалом. Позитивний розвиток емоційної сфери є ключовим фактором для успішного формування всіх аспектів життя дитини, особливо в дошкільному віці. У

цьому періоді, емоційно-вольова сфера відіграє важливу роль у розвитку вищих психічних функцій та особливостей поведінки. Ми вважаємо, що ця проблема завжди залишається актуальною, оскільки суспільство постійно зазнає змін і модернізацій, що потребує більш детального розуміння сутності та змісту процесу емоційно-вольового розвитку, а також його умов і механізмів. Запитання розвитку емоційно-вольової сфери є актуальним у сучасному світі, зокрема у дошкільному віці, який вважається ключовим періодом для формування цієї сфери. Цей період найбільш вигідний для розвитку необхідних компонентів емоційно-вольової сфери, а також для вирішення педагогічних та виховних задач. Отже, розвиток емоційно-вольової сфери у дошкільників є особливо важливим та оптимальним. Отже, можна дійти висновку, що основні складові емоційно-вольової сфери старших дошкільників містять такі елементи:

1. Емоції. Вони є найпростішими реакціями, які проявляються у дитини при її взаємодії з навколишнім світом. Існує умовна класифікація емоцій. Їх ділять на позитивні (радість і захоплення), негативні (страх, гнів, і навіть нейтральні).
2. Почуття. Цей компонент аналізованої нами сфери є складнішим. До нього входять різні емоції, які виявляються у вихованця стосовно конкретних подій, предметів чи людей.
3. Настрій. Він є більш стійким емоційним станом, що залежить від багатьох факторів. У тому числі: стан здоров'я та тонус нервової системи, соціальне оточення і діяльність, середовище у якому знаходиться дитина. Загальновизнано, що настрій класифікується залежно від тривалості. Буває він як стійким так і швидкозмінним. Такі чинники визначаються характером кожної дитини, її темпераментом, і деякими іншими особливостями. Настрій впливає на діяльність дітей стимулюючи чи засмучуючи їх.
4. Воля. Цей компонент відображає здатність дітей старшого дошкільного віку свідомо регулювати свою діяльність і досягати поставленої мети.

Наголосимо, зміст емоційно-вольової сфери старших дошкільників, а також особливості її вікової динаміки визначаються зміною реакції дитини на об'єкти навколишнього світу в міру її дорослішання.

1.2. Аналіз проблеми психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників

В нашому сучасному суспільстві спостерігається стрімкий розквіт інформаційних технологій, який супроводжується важливими змінами в соціокультурному оточенні. Ця динаміка створює складні виклики для емоційно-вольового розвитку дітей дошкільного віку, що вимагає наукового дослідження і розробки нових підходів для оптимального стимулювання їх емоційно-вольової сфери. Це передбачає вивчення теоретичних основ цього процесу і розробку системи ефективних методик для роботи з маленькими дітьми. Кожна дитина народжується з унікальним потенціалом і внутрішньою сутністю, яку ми не можемо змінити. Наша роль полягає в тому, щоб співпрацювати з природними здібностями дитини та сприяти її розвитку відповідно до її особистих можливостей і талантів. Для батьків дітей із емоційними розладами виховання може бути особливо важким завданням, оскільки непокірність, імпульсивність і тривожність цих дітей можуть призводити до численних труднощів. Дошкільний вік іноді стає найбільш стресовим періодом для батьків, оскільки дитина може бути дуже активною і моторно некерованою. Тим не менше, це також може бути часом для розвитку унікальних якостей та потенціалу цих дітей, і важливо надавати їм підтримку та сприяти їхньому позитивному розвитку. Розуміння проблеми педагогами дошкільних установ є передумовою найефективнішої допомоги сім'ї та дитини, доки немає вторинних ускладнень та проблем. В сучасному контексті, питання впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників набуває великої актуальності. Саме емоційний розвиток та виховання виступають

фундаментом, на якому базується і перебудовується всі життя будівлі людської особистості [37, с. 128].

Емоційність представляє собою ключову психофізіологічну особливість дитячого віку, і її зміни на різних етапах розвитку визначають унікальну поведінку дітей. Почуття у дошкільників перетворюються на більш глибокі, стійкі та раціональні в ході їхнього розвитку. Емоційне благополуччя, що залежить від численних факторів, відіграє значущу роль у нормальному психічному розвитку та життєдіяльності дитини. Воля дитини має вагомий вплив на перебудову психічних процесів та формування довільної поведінки. У нормі емоційна сфера дитини вражає своєрідною життєрадісністю, бадьорістю та оптимізмом. Такі емоційні стани сприяють формуванню особистості, включаючи самоповагу, впевненість у собі, віру у власні сили та ініціативність. Однак інколи може виникати негативний стан емоцій, вказуючи на можливі проблеми у емоційній сфері, які відбиваються на формуванні особистості. Такі стани, як пригніченість, роздратованість, гіперактивність, можуть свідчити про дисбаланс у емоційній сфері та негативно впливати на розвиток дитини. Тривалі негативні переживання можуть впливати на психічну діяльність та спілкування дітей з ровесниками, що в кінцевому рахунку може викликати затримки у їхньому загальному розвитку. Праця над підтримкою позитивних емоцій стає важливим аспектом педагогічного впливу на дітей [10]. А тому, ми вважаємо, що однією з важливих задач вихователів дошкільних закладів є гармонійний, психолого-педагогічний вплив на емоційно-вольову сферу вихованців, бо цей етап є гарантією успішного та повноцінного розвитку дітей.

Одним із головних завдань вихователів у дошкільних закладах є сприяння розвитку емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного віку. Сприяючи цьому розвитку у ранньому дитинстві, ми надаємо дітям можливість набути навичок відповідальності та самоконтролю, що стане важливим фундаментом для їхнього майбутнього. Крім того, цей процес допоможе дітям досягти більшої гармонії та вдосконалення в своєму

особистісному розвитку. Своєчасна та ефективна допомога дитині дозволить педагогам компенсувати порушення у психофізичному розвитку дітей, а також запобігти девіаціям. Зміст емоційно-вольової сфери дошкільника, а також її вікової динаміки визначається зміною реакції дитини на об'єкти навколишнього світу у міру його дорослішання. Виходячи з цього виділяють наступні стадії:

- Період від моменту появи на світ і до 1 року. Ознаками нормального розвитку емоційно-вольової сфери дитини вважаються уміння відрізнити близьких і виявляти реакцію на їх присутність, голос і міміку.
- Період від року до 3-х років. Це час, коли відбувається формування мінімального рівня впевненості в собі і самостійності. Втручання в розвиток емоційно-вольової сфери дитини від дорослих вимагається лише у тому випадку, коли видно, що дитина сумнівається у своїх силах, у нього слабо розвинена мова і є порушення навички рухової сфери.
- Період від 3 до 5 років. Емоційно-вольова сфера особистості дошкільника в цьому віці знаходить свій прояв в активному бажанні пізнати навколишній світ, у живій уяві, а також в наслідуванні вчинкам і поведінці дорослих. Корекція для дітей цього віку потрібно тільки в тому випадку, коли дитина постійно пригнічений, у нього спостерігається млявість і відсутність ініціативи.
- Період від 5 до 7 років. Це час, коли завдяки формуванню емоційно-вольової сфери дошкільника у нього зароджується виражене прагнення досягати своєї мети і почуття обов'язку. При цьому досить швидко зазнають розвитку пізнавальні та комунікативні навички [27].

У дошкільному віці маленькі діти починають досліджувати і розуміти світ навколо себе та активно взаємодіюють з іншими людьми. Цей процес має велике значення для їхнього особистісного розвитку. Навички розуміння та вираження власних почуттів, а також здатність сприймати емоції інших і відчувати їх, є важливими елементами формування емпатії та співчуття до

інших людей. Це допомагає кожній дитині розвивати свою унікальність і стає важливою частиною її виховання.

На початковому етапі свого життя дитина може не володіти повною емпатією, проте у дошкільному віці проявляються перші ознаки її розвитку. В цей період формується її емоційна та вольова сфера, і вона починає краще розуміти емоції та поведінку інших. Важливо враховувати, що у дітей цього віку емоції часто є нестійкими і залежать від ситуації. На даний момент діти ще не завжди здатні виявляти тривалу турботу та співчуття до інших, але з часом їхні емоції стають глибшими та стійкими, відкриваючи нові аспекти їхньої унікальності. У старшому дошкільному віці діти демонструють глибші вияви турботи та альтруїзму, вони готові активно допомагати і захищати своїх близьких. Це відзначається підвищеною готовністю дітей виражати свою любов і підтримку, що стає важливим кроком у формуванні їхньої унікальності та соціальних навичок.

У підсумку, можна визнати, що розвиток емоційно-вольової сфери в дошкільному віці є фундаментальним для зростання дитини. Цей процес не лише сприяє формуванню її спроможностей до емпатії та коректної самооцінки, але також розвиває позитивні стратегії управління власною поведінкою, що стає важливим елементом успішного навчання та адаптації до шкільного середовища. Тому, активна робота над розвитком емоційної сфери дитини на ранніх етапах її життя є кроком до виявлення її унікальності та підготовкою до подальших життєвих викликів. Дошкільний вік є початковим етапом соціалізації дитини, коли вона знайомиться з загальнолюдськими цінностями та встановлює перші взаємини з людьми. У цей період емоційно-вольова сфера вихованця розвивається швидко та інтенсивно, що має значний вплив на подальший її розвиток і оволодіння різними видами діяльності [28].

Розвиток емоційно-вольової сфери у дітей визначається численними чинниками, включаючи як зовнішні, так і внутрішні впливи. Зовнішні фактори можуть включати умови соціального середовища, в якому зростає дитина, тоді як внутрішні аспекти включають її генетичну спадковість і фізичні

особливості. Якщо розвиток емоційно-вольової сфери дитини порушується, це може виражатися у нестійкості емоцій, проявах дратівливості, агресивності, тривожності, уразливості, недовірі і страху. Діти можуть легко виходити з рівноваги з малих приводів, а після емоційного вибуху вони можуть реагувати плачем та відчуттям вини. Дослідження підтверджують, що розвинена емоційна сфера є ключовим фактором у формуванні багатопланової особистості. Тому успішний вплив на психіку дитини передбачає увагу до її соціальних та біологічних факторів, а також вольової активності. Розвиток вольової стійкості грає важливу роль у формуванні ключових якостей особистості, проте для досягнення цього важливо спочатку навчити дитину контролювати свої емоції та дії.

Дошкільний вік є критичним періодом у житті дитини, коли відбувається важливий процес соціалізації та встановлення зв'язку з навколишнім світом, іншими людьми і природою. Формування та керування емоціями та почуттями дитини в цей час є необхідним кроком у розвитку гармонійної особистості, оскільки це визначає їхню успішну інтеграцію у суспільство.

У дошкільному віці формування особистості дитини тісно пов'язане із розвитком її емоційно-вольової сфери, яка забезпечує контроль над власною поведінкою та здатність досягати встановлених цілей. Засвоєння дитиною норм поведінки, що відповідають соціальним стандартам, сприяє формуванню особистісної поведінки та розвитку перших етичних принципів. Для розвитку вольової сфери необхідний перехід від індивідуальних мотивів до мотивів, що мають значення в соціальному контексті [31, с. 624].

У формуванні емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку значущу роль відіграє педагог дошкільного закладу, оскільки він стає одним із перших дорослих, які вступають у активну взаємодію з дітьми та проводять з ними значну частину часу. Відповідно до його професійних знань, підготовки і особистісних якостей залежить, наскільки успішно формується ця сфера в дітей. Взаємодія з дітьми має вирішальне значення для їхнього розвитку. Однією з ключових завдань є ознайомлення дітей з власними емоціями і

вчення їх виражати та розуміти з раннього віку. Це дозволяє дітям у подальшому бути керівниками свого власного життя і не давати емоціям, зокрема негативним, впливати на свою мову, думки, вчинки та почуття, коли вони вже виростуть. Головне, це сприяє полегшенню спілкування з іншими людьми. Для педагога ключовим є розуміння кожної дитини, аналіз її справжніх мотивів у поведінці та бажаннях. Інколи мотиви можуть залишатися непоміченими самою дитиною, і не завжди їй вдається зрозуміти, що підштовхує її до певних дій - це явище відоме як сторонні мотиви. Важливо для педагога більше вивчити «мову емоцій», оскільки саме через емоції люди взаємодіють та спілкуються одне з одним. Вихователь, який володіє психологічними та педагогічними знаннями, і, головне, проявляє любов до дітей, може отримати значний відсоток нових знань, вивчаючи цю емоційну «мову» [10, с. 5].

Робота вихователів дошкільних закладів охоплює не лише передачу важливих знань дітям, але й створення умов, щоб кожен маленький дошкільник відчував себе радісним та задоволеним протягом всього дня. Для ефективної взаємодії з дітьми, вихователі повинні спілкуватися з ними на рівні, використовуючи методи, які дозволяють їм бути на одному рівні з дітьми, такі як сидання на маленький стілець чи нахилення до кожної дитини, сидіння поруч з ними на килимку або дивані. Це сприяє створенню затишної атмосфери для дітей, підсилює довіру між вихователем і дітьми, а також сприяє формуванню навичок позитивної взаємодії з іншими людьми. Вихователь служить прикладом для дітей, вчить їх поважати та цінувати інших, а також створює ситуації, які сприяють набуттю дітьми соціального досвіду та навичок колективної діяльності. Основна мета полягає в тому, щоб діти могли самостійно приймати правильні рішення та дії, а вихователь допомагає їм у цьому. Він спонукає до позитивної поведінки та дій, не використовуючи тиск, а створюючи сприятливе та дружнє середовище.

Наголошуючи на важливості розвитку емоційно-вольової сфери, Н. Трофаїла підкреслює необхідність гармонійного виховання різноманітних

почуттів і емоцій, а також формування в дитини навичок ефективного управління своїми почуттями (включаючи гнів, занепокоєння, страх, провину, сором, співчуття, жалість, емпатію, гордість, шляхетність, любов та інші). Важливим етапом є навчання дитини розуміти власні емоційні стани та їх причини. Дитина також демонструє здатність стримувати небажані емоції та виражати їх у відповідності до вимог оточуючих та прийнятих норм поведінки. Орієнтуючись на категорії "добро" і "погано", "можна" і "не можна", вона все більше враховує "треба". Стримування емоцій у дитини набуває характеру їх інтеріоризації, тобто внутрішнього освоєння зовнішніх виявів [37, с. 153].

Отже, ми вважаємо, що організація процесу психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей старшого дошкільного віку є достатньо складною системою взаємопов'язаних освітньо-розвивальних завдань, серед яких вирізняють такі:

- Встановлення емоційного контакту вихователя з дитиною.
- Створення атмосфери емоційної безпеки у групі.
- Стимулювання у дітей яскравих емоційних переживань, у тому числі колективних.
- У стосунках з однолітками культивувати вміння пробачати, виявляти симпатію, співчуття.
- Розвивати у дітей здатність через дію виказувати емоційний стан.
- Розвивати вміння реагувати на інтонацію, міміку, жести дорослого [4, с. 204].

Вихователі відіграють ключову роль у формуванні емоційно-вольової сфери дошкільників, оскільки їхня робота має значний вплив на майбутнє становище та характер дітей. Спілкування є незаперечним фактором у психічному розвитку дитини, оскільки через емоційний контакт з дорослими вона навчається правилам поведінки, які в майбутньому стануть важливими для її життя. Мовлення вихователя є одним з ключових інструментів його професійної діяльності, оскільки воно може бути використане для досягнення різних педагогічних цілей. Наприклад, за допомогою відповідного способу

висловлювання можна створити атмосферу спілкування в групі, налагодити контакт з дітьми, забезпечити взаєморозуміння та підвищити їх відчуття емоційної безпеки. [30, с. 69].

Досягнення успіху у формуванні емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку є надзвичайно важливим завданням для вихователя. Педагог є ключовою фігурою в житті дитини в дошкільному закладі і проводить значну кількість часу з ними. Щоб створити оптимальну атмосферу для дітей, вихователь повинен володіти педагогічною майстерністю та володіти особистісними якостями [5]. Використання емоційно насиченої мови та сприяння розвитку соціальних навичок і умінь є важливими інструментами для досягнення цілей вихователя. Головною метою вихователя є забезпечення дітям щасливого та здорового дитинства, яке має значний вплив на їх майбутнє життя, зокрема на їх здатність взаємодіяти з однолітками та навколишнім світом, а також на їх позитивне сприйняття навколишнього світу. Тому важливо, щоб робота вихователя була організована належним чином. Ми вважаємо, що ключовим фактором, що впливає на емоційно-вольову сферу старших дошкільників, є правильно організована робота вихователя. Для досягнення цієї мети педагог повинен не лише створювати сприятливе середовище для пізнавальної діяльності, але і створювати емоційно розвиваюче оточення в групі, яке сприяє розвитку різних аспектів емоційно-вольової сфери дошкільників. Така робота є важливою передумовою для успішного та гармонійного розвитку дітей у майбутньому.

1.3. Загальна характеристика казкотерапії

Сучасний світ свідчить про наростаючий інтерес до нових методів роботи з дітьми різного віку в галузі психології. Один із цих перспективних підходів - це казкотерапія, яка стала важливим методом психологічної підтримки всього лише 20 років тому. Незважаючи на короткий час існування, казкотерапія стрімко розвивається і набуває популярності, не тільки серед фахівців у галузі психології, але й серед педагогів та лікарів. Це свідчить про

широкі можливості цього методу, який все частіше згадується в спеціалізованих періодичних виданнях. Крім того, у спеціальних та популярних журналах можна зустріти термін "казкокорекція," який, здебільшого, використовується педагогами. Проте важливо зауважити, що суттєвої різниці між термінами "казкокорекція" і "казкотерапія" фактично немає, і обидва вони відображають ідентичний підхід до роботи з дітьми за допомогою казок.

Казкотерапія, як метод психолого-педагогічного впливу, з'явилася не так давно, і визначити її з точністю стає складним завданням, оскільки в різних контекстах вона використовується різними спеціалістами по-своєму. З методологічної точки зору, казкотерапія є напрямком практичної психології, який використовує як основний інструмент метафоричні ресурси казки, щоб найбільш м'яко і ефективно відбити ще не усвідомлений простір внутрішнього світу клієнта і дати можливість «зустрітися» з ним в «безпечній» формі, або з метою ще більш глибокого пізнання своєї особистості клієнтом, або навіть з метою корекції небажаних і деструктивних проявів в його житті [3].

Звертаючись до витоків, хотілося б відзначити, що походження казкотерапії має достатньо багату історію. Серед вчених, які займаються інтерпретацією казок, були такі корифеї науки як К. Юнг, З. Фрейд, які дуже цікавилися казками в своїй діяльності. Вони вважали, що у казках містяться події, які можуть допомогти людині знайти вихід із складних життєвих ситуацій. Отже, цей метод вважається дуже делікатним, він не спричиняє руйнівних наслідків, при його застосуванні використовуються позитивні слова, яскраві образи (метафори). Отже, у своїх дослідженнях до казок зверталися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, такі як: Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, Л. Шалімова, [9].

Існують різні тлумачення поняття «казкотерапія». Зокрема, казкотерапія – Цей метод використовує елементи казковості та атмосферу чарівництва для інтеграції особистості, стимулювання творчих здібностей, формування

адаптивних навичок і удосконалення способів взаємодії з навколишнім середовищем. [18, с. 153].

Казкотерапія використовує казкові історії як ефективний засіб для збагачення особистості, розвитку творчих здібностей, підвищення свідомості та покращення взаємодії з навколишнім світом. У казках міститься сильний емоційний заряд, а їх образи діють на рівні як свідомого, так і підсвідомого. Казки дозволяють нам відчувати світ почуттів та переживань в доступній формі, вийти за межі звичайного життя, ідентифікуватися з певними персонажами та побачити свої проблеми з різних ракурсів. У казках зустрічаються ситуації та проблеми, з якими стикається кожна людина [20, с. 42].

Звертаючись до витоків, хотілося б відзначити, що коріння казкотерапії походить від засновників психологічної науки. Серед вчених, які займаються інтерпретацією казок, були такі корифеї науки як К. Юнг, З. Фрейд, які дуже цікавилися казками в своїй діяльності. Вони вважали, що у казках містяться події, які можуть допомогти людині знайти вихід із складних життєвих ситуацій. Цей метод вважається дуже делікатним, він не спричиняє руйнівних наслідків, при його застосуванні використовуються позитивні слова, яскраві образи (метафори). Отже, у своїх дослідженнях до казок зверталися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, такі як: Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер, А. Менегетті, Л. Шалімова.

Тобто, казкотерапія – це психолого-педагогічний метод, який, використовуючи метафоричні ресурси казки, дозволяє розвинути самосвідомість, удосконалювати творчі здібності, поліпшити взаємодію з навколишнім світом, побудувати особливі довірливі, близькі стосунки з оточуючими, позбутися багатьох страхів і комплексів [4]. Дійсно, казкотерапія буквально означає "лікування казкою". Сьогодні, не потрібно нікого переконувати в серйозності і перспективності цього методу. Використання казок для розвитку самосвідомості та досягнення гуманних цілей є очевидною та ефективною стратегією. Казкотерапія діє надзвичайно делікатно, проте результативно, завдяки використанню метафоричних ресурсів.

Казкотерапія набуває все більшої популярності серед фахівців, особливо через той факт, що вона демонструє значну універсальність і ефективність. Цей метод успішно застосовується при роботі з різними віковими групами – від дітей до людей похилого віку, і незалежно від особливостей розвитку, чи то «нормального», чи «особливого». Його унікальність полягає в тому, що казкотерапія адаптується до конкретних потреб і особливостей кожної людини, створюючи ефективний та індивідуалізований підхід до кожного клієнта. Цей метод використовується для вирішення найрізноманітніших проблем клієнтів. Із точки зору засновників казкотерапії як сучасного психологічного методу, вона має три найважливіших спрямування і може бути використана для: діагностики, розвитку та впливу на особистість клієнта [35, с. 230].

Сучасна казкотерапія розрізняє чотири основних типи казок: художні, дидактичні, психокорекційні та медитативні. У категорію художніх казок входять народні оповіді, авторські твори, байки, притчі та легенди - це казки, які сприймаються як художні шедеври. Дидактичні казки використовуються для передачі знань та навичок через цікавий ігровий контекст. Психокорекційні казки виступають як потужний інструмент у виправленні небажаної поведінки та формуванні позитивних особистісних якостей у дітей, таких як сором'язливість, жадібність та примхливість.

Психокорекційна казка відкриває можливості для виховання у дітей найважливіших життєвих цінностей, таких як чесність, турботливе та ввічливе ставлення до навколишнього світу. Її унікальність полягає в тому, що через магію оповідання вона передає не лише навички саморегуляції та адаптації, але й виховує дітей в дусі взаємоповаги і любові до природи. Медитативні казки створюють для того, щоб допомогти дитині зняти психоемоційне напруження, налаштувати її на позитивне сприйняття навколишнього світу. Головна особливість медитативної казки – відсутність конфлікту й негативних героїв. Найпоширеніша її форма – подорож [40, с. 145].

Казкотерапія – це комплексний метод, що базується на використанні казкової форми з метою інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, покращення адаптивних навичок та способів взаємодії з оточуючим світом. Ефективність цього методу пояснюється тим, що казки містять метафоричні образи, які допомагають відкривати нові горизонти сприйняття та розуміння світу. У дослідженні С. Максименка відзначено, що метафори та казки виступають не лише як об'єктивні умови та джерела розвитку, але й як потужний каталізатор цього процесу. Вони самі є реальністю, яка надає дітям відчуття свободи та можливість невимушено розкривати свій потенціал. Ця активна участь казок і метафор у розвитку породжує особистісну та творчу рефлексію, перетворюючи їх на джерело внутрішнього росту [4, с. 205].

Казкотерапія пройшла чотири етапи у своєму історичному розвитку, кожен із яких визначається своєю унікальністю:

I. етап – народні творчість. Його початок загублено в глибині століть, але процес усного (а пізніше і письмового) творчості триває і донині.

II. етап – збирання і дослідження казок і міфів. Вивчення цих літературних форм у психологічному та глибинному контексті пов'язане з внесками видатних особистостей, таких як Дж. Г. Юнг, М. - Л. фон Франц, Б. Бетельхайм, В. Пропп та інших. Цікаво відзначити, що термінологія психоаналізу базується на міфах. Процес розкриття прихованого змісту казок і міфів продовжується й нині.

III. етап – психотехнічний (Використання казки як інструменту для проведення психодіагностики, корекції та розвитку особистості вказує на її потенціал як засобу, що вирізняється унікальністю у контексті психологічної практики);

IV. етап – інтегративний підхід, пов'язаний із розробкою Комплексної казкотерапії, визначається сприйняттям казок як духовного засобу та розумінням казкотерапії як відповіді природи на потреби людського сприйняття. Цей підхід визнаний як органічна частина виховної системи, яка

була випробувана та передана через численні покоління наших предків, що підсилює його унікальність та цінність. [15].

Перед тим, як розпочати казкотерапію, діти повинні вивчити казку, щоб повністю зрозуміти її зміст. Також важливо надати дітям достатньо часу для фізичної активності, оскільки психогімнастичні вправи можуть викликати стомлення. Це може призвести до автоматичного розслаблення тіла і, відповідно, зменшення емоційного напруження. Під час казкотерапії діти зазвичай не сидять на стільчиках, а можуть фантазувати під музичний супровід і брати участь у грі-драматизації окремих сцен казки. Вони самі стають глядачами та активними учасниками процесу. [6, с. 153].

Казкотерапія допомагає дітям розширювати своє розуміння та обробку змісту казки відповідно до їхнього внутрішнього світу. Вона сприяє вираженню їхніх страхів, почуттів та емоцій, використовуючи метафори казки, що розширюють межі дитячої свідомості і підсвідомого. Казкотерапія має за мету впливати на покращення поведінки та емоційного стану дитини, а також сприяти підвищенню рівня довіри та позитивних відносин з навколишнім світом. Коли казку сприймають свідомо, її літеральний зміст відкривається свідомості. Проте підсвідомість виконує складні завдання, такі як обробка метафоричних повідомлень та розкриття схованого сенсу казкової метафори, який прихований на другому плані та не має очевидного значення. Дитина сприймає казку на свідомому рівні як нереальну подію, що відбувається в рамках ігрового процесу, тому вона не приділяє подіям у казці серйозного значення. Однак на підсвідомому рівні казкові події відчуються як реальні, і це є особливістю казкової метафори. У психоаналітичній терапії, спрямованій на зцілення підвищених невротичних переживань, ключовим етапом є відновлення клієнтами їхнього дитячого періоду через регресію, а також виявлення та відновлення подій та фантазій, що призвели до травм та були витіснені з пам'яті. З метою реконструкції ранньої взаємодії застосовується техніка «Казка, яку любили в дитинстві», що надає унікальний підхід до відтворення історій, що мали важливий вплив на психіку клієнта.

Юнґіанці, такі як Х. Дікманн, та психоаналітики, представлені, наприклад, Б. Беттельхейм, регулярно використовують казки в своїх дослідженнях. Процес включає в себе відтворення та ретельний розбір казки, визначення первинної версії, а потім аналіз відхилень. У рольовому підході до вивчення тексту казки вважається "культурним консервом", що стає основою для рольової гри та спонтанної міжособистісної взаємодії. За сценарним підходом, представленим Е. Берном, казки розглядаються як джерело сценарних патернів, що можуть обмежувати життя дитини. Транзактний аналіз акцентує увагу на рольовій взаємодії героїв та переконує, що вони мають реальні прототипи в реальному житті. Символічний підхід до роботи з казкою базується на взаємодії з унікальним психічним пластом клієнта, який містить вселюдські ресурси. Проте, є ризик утрати контакту з реальністю, поринення в ілюзії та фантазії. Найбільш потужним серед описаних підходів є екзистенційно-феноменологічний, де світ казки розглядається як самостійний, з власною логікою та функціонуванням, а не як ілюзія чи проекція раннього дитинства [18, с. 153-154].

Використання казок як терапевтичного методу може призвести до важливого результату – подолання внутрішніх конфліктів через їх вивчення. Більшість казок містять елементи перетворення героїв, які допомагають дітям розрішувати внутрішні проблеми. Казки виступають корисним інструментом для дітей у розв'язанні конфліктів і покращанні своєї поведінки. Завершення казок з щасливим кінцем є одним із ключових аспектів, який підсилює позитивний вплив цих історій на психологічний стан дітей. Для дітей вкрай важливо відчувати надію на те, що життя може бути щасливим і добрим. У процесі виростання, діти розвивають складні питання, такі як, чи можливо навчитися любити. В таких ситуаціях корисно використовувати казки, де головні персонажі долають трансформацію від потворного до красивого. Це символізує ідею, що в кожній людині існують як темні сторони, так і прекрасні якості, і ця розуміння допомагає приймати кожну людину такою, якою вона є.

В казкотерапії діти можуть переживати себе як казкові герої і вільно виражати свої думки та почуття. Ці сесії сприяють навчанню дітей різним моделям поведінки, розумінню та взаємодії з життєвими ситуаціями, а також підвищенню рівня самопізнання та розуміння інших людей. В цьому контексті казки є особливо корисним інструментом, оскільки діти більш легко сприймають їх через призму казкових персонажів, ніж через абстрактні пояснення дорослих. Використання казкотерапії як психологічного методу при роботі з дітьми обмежується їх віком: дитина повинна мати чітке розуміння того, що існує окрема казкова реальність, відокремлена від реального світу. Зазвичай навички розрізнення цієї різниці формуються до 3,5-4 років. Проте в кожному конкретному випадку необхідно враховувати індивідуальні особливості розвитку конкретної дитини [9, с. 43].

Принципи казкотерапії орієнтовані на введення дитини в її власні сильні сторони, розширення її свідомості та поведінкових можливостей, а також на пошук нестандартних та оптимальних рішень у різних життєвих ситуаціях. Цей метод сприяє обміну життєвим досвідом. Ключові принципи казкотерапії включають усвідомлення власних здібностей, розуміння цінності власного життя, усвідомлення закону причин та наслідків, ознайомлення з різними стилів світосприйняття, розкриття світу власних емоцій та переживань, свідомо творча взаємодія з оточуючим світом, а також внутрішнє відчуття світу та пошук гармонії. Переваги методу «казкотерапія»:

- Перебуваючи не в буденній, а в драматичній реальності дитина і педагог емоційно захищені. Зростає довіра.
- Аналіз самостійно створеної дитиною казки надає педагогові можливість отримати інсайти щодо її життя, поточного стану, стратегій подолання труднощів та світоглядних переконань.
- Цей підхід сприяє розвитку навичок слухання як себе так і оточуючих [29, с. 52].

У дошкільній практиці фахівці використовують казки, в яких психотерапевтична та художньо-естетична основа заміщена особистісно-

розвиваючою. Саме тому найважливіша функція казкової метафори – допомога у розширенні дитячої самосвідомості, розвиток уявлень про психічний світ людини. Діти не дуже часто розуміють абстрактні психологічні поняття та логічний виклад часто не допомагає зрозуміти, а в більшості випадків лише посилює ситуацію. Саме за допомогою метафори вдається знайти вихід із цієї ситуації шляхом «скорочення» словесного викладу, «стискання» змісту до яскравого конкретного образу. Це допомагає перейти від тривалих пояснень одразу до інтуїтивного уловлювання важливих смислів.

У підсумку, важливо відзначити, що фахівцю, який використовує метод казкотерапії, необхідно мати високий рівень підготовки. Він має володіти навичками написання різних видів казок, як психологічних, так і педагогічних, вміти створювати метафори, що відповідають конкретним проблемам дитини, та бути здатним інтерпретувати казкові сюжети. Важливо встановлювати контакт і взаємодіяти з дитиною, долати бар'єри і йти на зустріч її потребам.

Тексти казок викликають не лише поверхневі емоції, але й глибокі реакції як у молодших, так і у дорослих. Образи, що майстерно вплетені в казковий світ, проникають на дві рівні свідомості - явний та підсвідомий. Ця особливість дозволяє успішно використовувати казки для ефективної комунікації та корекційної роботи, особливо у складних емоційних ситуаціях, коли необхідно досягти потужного ефекту. Казкові наративи вирізняються тим, що вони стають не лише словами, але й вражаючими емоційними подіями, в яких кожен може знайти особистий зв'язок, і їх можливості для використання в комунікації та психологічній корекції виявляються надзвичайно високими. Завдяки глибокій емоційній взаємодії з подіями у казках, люди можуть відображати відносини героїв на своє повсякденне життя і знаходити паралелі зі своїми власними досвідами. Казки служать важливим засобом нагадування про важливі моральні та соціальні норми в міжособистісних відносинах, допомагаючи розрізнити добро і зло. Казки дають можливість виражати інтенсивні емоції та виявляти внутрішні конфлікти та труднощі. Прослуховуючи жахливі казки або ті, що містять

страшні події, діти навчаються протистояти своїм страхам, що сприяє розвитку їхньої емоційної гнучкості та насиченості. Крім того, казки мають декілька визнаних функціональних особливостей. Тексти казок виробляють емоційний зв'язок як з дітьми, так і з дорослими. Образи казок співпрацюють із двома рівнями нашого мислення – це свідомим та підсвідомим. Ідея казкотерапії базується на розумінні цінності метафори як ефективного засобу передачі інформації про:

- суттєві аспекти життя;
- фундаментальні життєві принципи;
- важливість визначення цілей.

Ці казкові наративи викликають не лише свідомі реакції, але й впливають на наші підсвідомі уявлення, вкорінюючи цінності та життєві принципи в наші думки і дії. Отже, казкотерапія це історично сформований метод психолого-педагогічного впливу, що своєю метафоричністю здатен впливати на багато аспектів життя клієнтів.

Привабливість казок у процесі психологічного становлення дітей полягає у:

1. Казки вражають відсутністю прямих навчань або моральних настанов. Події у світі казок розвиваються логічно та природно, виникаючи одна з одної, що дозволяє дітям засвоювати причинно-наслідкові зв'язки, які існують у реальному світі. Ця особливість створює унікальний контекст, де діти можуть відкривати та розуміти життєві зв'язки без прямих інструкцій чи вказівок.

2. Казки вкладають в себе не тільки розважальну, але й важливу виховну функцію, пропонуючи дітям можливість осягнути життєвий досвід, що належить різним поколінням. Вони висвітлюють ситуації та проблеми, які є універсальними для кожної людини: відокремлення від батьків, вибір у житті, взаємодопомога, любов та боротьба добра із злом.

Надійне перемагання добра у казках виробляє в дитині психологічний захист, надаючи їй впевненість, що незважаючи на труднощі, усе завершиться щасливо. Випробування, які випадають на частку героїв, допомагають їм стати

розумнішими, добрішими, сильнішими і мудрішими. Таким чином, казки ведуть дитину до усвідомлення, що всі події у житті сприяють її внутрішньому зростанню.

3. Головний герой є своєрідним образом, який може віддзеркалювати будь-яку дитину, дозволяючи їй легше ідентифікуватися з персонажем і стати активним учасником чарівних пригод.

4. Аура загадок і чарівництва, що викликає цікавість у розвитку сюжету, неочікувані трансформації персонажів – всі ці елементи створюють можливість для активного сприйняття та освоєння інформації, вміщеної в казках.

Висновки до розділу 1

З нашого аналізу психолого-педагогічної літератури можна зрозуміти, що емоційно-вольова сфера є ключовим аспектом розвитку особистості дошкільної дитини. Ця сфера визначає її емоційний стан, почуття та вольові характеристики. Емоційний стан дитини залежить від різних факторів, таких як її особистість, моральні якості, мотивація, світогляд, цінності та когнітивні здібності. Кожна ситуація і явище мають свої власні особливості щодо емоційності, і це має велике значення для дітей. Вольові аспекти виявляються у здібностях дітей самостійно визначати свої дії та регулювати різні психічні процеси. Педагогічний вплив на цю емоційно-вольову сферу важливий для дітей старшого дошкільного віку, і роль вихователя в цьому процесі надзвичайно значуща. Те, якими методами та засобами користується педагог при вихованні дітей, визначає, ким вони стануть у майбутньому. Отже, формування гармонійно розвиненої особистості неможливо уявити без належного виховання дитячих емоцій та почуттів. Ми переконані, що це є важливою передумовою для успішної інтеграції дітей у суспільство. Казкотерапія – це метод, який використовує метафоричні елементи казок, щоб розвинути свідомість та творчі здібності, покращити спілкування з оточуючим світом, створити глибокі і довірливі стосунки з людьми, а також допомогти у подоланні страхів та комплексів. Цей психолого-педагогічний метод є важливим завданням для педагогів дошкільної освіти, які є одними з перших осіб, що взаємодіють з дітьми. Після дослідження теоретичних засад формування емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного віку виходить, що ця задача є надзвичайно важливою для кожного вихователя, який працює в дошкільних закладах. Вихователь відіграє ключову роль у житті дитини і оточує її важливими впливами, тому на нього покладається значна відповідальність за розвиток її емоційних і вольових здібностей. Отже, можна визначити, що виховання емоційно-вольової сфери є однією з найважливіших завдань для вихователя дошкільного закладу, і ця робота має величезне значення для подальшого розвитку дитини.

РОЗДІЛ 2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ КАЗКОТЕРАПІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Психолого-педагогічний потенціал казок

В сучасному світі вплив людської думки проявляється у різноманітних формах. Інноваційні технології та інформаційні потоки стали каталізаторами нового етапу розвитку суспільства після індустріальної ери, і цей процес призводить до змін у соціальній структурі нашого суспільства. Багато традиційних соціальних норм поступово витісняються новими, а елементи національних культур втрачають своє значення в повсякденному житті. Ці зміни стають багатограними і впливають на численні аспекти культурно-суспільного життя. В галузі педагогіки також настає час змін. З'являються нові підходи та технології виховання. Однак важливо пам'ятати, що історично сформовані методи та прийоми виховання мають своє місце і значення. Казка, наприклад, є потужним і актуальним засобом виховання, що існував і зараз має великий виховний потенціал. Дитячі казки є літературними творами, які містять чарівні та незвичайні елементи і мають великий освітньо-виховний потенціал для дітей дошкільного віку, який важко переоцінити.

Казки не лише розвивають дитяче мислення, але й сприяють удосконаленню уваги, пам'яті та навичок зв'язного мовлення. Мова в казках легка та доступна, вони уникнули складних роздумів та вичерпних описів. Казки, завдяки своїм яскравим образам, частим повторам та простій сюжетній структурі, викликають сильні емоції у дітей, що сприяє швидкому запам'ятовуванню тексту. Вони розширюють свій словниковий запас, додаючи нові слова до свого активного словника та уточнюючи значення вже відомих слів. Казки розширюють уявлення дітей про світ.

Багато казок втілюють глибокий зв'язок між людиною і природою. В казковому світі розгортаються неймовірні події, наповнені магією та надзвичайними явищами. Тварини у цих оповіданнях мають здатність

говорити і діяти, ніби люди, а природа оточуючого світу придбуває людські риси. Сонце, місяць, вітер, річка - усе це оживає в казках, маючи власну душу, і може надавати допомогу головним персонажам або потребувати допомоги від них. Казки відображають глибоку ідею єдності людини з природою, її магією та чарівністю, а також важливість бережливого ставлення до навколишнього світу та всіх інших істот, які спільно існують на цій планеті. Ці оповіді несуть в собі значущу виховну складову, сприяючи формуванню моральних уявлень у читачів. У світі казок завжди визначена межа між Добром і Злом, де позитивні герої втілюють найкращі риси характеру, а негативні – найгірші. Через прослуховування казки, дитина відчуває співпереживання з головним героєм, який відображає різні якості, такі як доброта, кмітливість та шляхетність. Крім того, дитина навчається бути сміливою, працьовитою та винахідливою, а також розуміє важливість робити добрі справи.

Читання казок має значний вплив на емоційний стан та переживання дітей дошкільного віку. Казки можуть передавати позитивні емоції та енергію, яка викликає позитивні реакції у дітей. Унікальність персонажів, їх дії та пригоди, а також використання образного та емоційно зарядженого мовлення в казках мають значний емоційний вплив на вихованців. Казки допомагають формувати у дитини гуманістичні та морально-етичні уявлення про світ, навчають розрізняти добро та зло, розвивають у дітей почуття справедливості та відповідальності за свої дії. Казка – це важлива духовна складова для кожної дитини, яка завжди захоплює їх уяву. Вона наповнює дітей красивими образами рідної мови та чудовими персонажами, які мають унікальні характери та живуть у прекрасному світі природи. У казках завжди присутня ідея справедливості та перемоги добра над злом, що викликає у дитині почуття співчуття та емпатії [12].

Казки є важливим інструментом виховання патріотизму та національної самосвідомості. У кожній казці народу яскраво простежуються риси характеру, що є властивими для даного народу. Українські казки відображають такі риси, як працьовитість, відданість Батьківщині та кмітливість. Казки

вважаються важливим джерелом розуміння поглядів та філософії народу. Позитивні характеристики, що відображаються в героях казок, зробили їх ефективним засобом передачі цих характеристик між поколіннями. Казки не нав'язують жодних настанов, але завжди містять повчальний зміст, який діти засвоюють через розважальну форму. Тому, ми впевнені, що кожна дитина повинна мати змогу ознайомитися з казками свого народу. Казки показують, що найцінніше дається у випробуваннях, а те, що отримано задарма, може швидко зникнути. Усі результати наших дій залежать від власних зусиль, але бездіяльність не є варіантом. Важливо не лише розуміти, а й активно працювати над досягненням своїх цілей. Цей процес сприяє формуванню таких якостей, як терпіння, наполегливість та завзятість. У житті позитивні казкові персонажі, зазвичай, отримують допомогу від інших людей, тварин або природи, коли ситуація стає складною. Але це відбувається лише у випадках, коли головний герой не може впоратися самотійно. Така динаміка допомагає формувати навички самотійності та усвідомлення важливості взаємодії у досягненні успіху. Казки сприяють розвитку почуттів, емоційного сприйняття світу, чутливості та сердечності у дітей. Це допомагає сформувати в них здатність співпереживати, що є невід'ємною частиною людського характеру. Виховання дітей через казки відіграє невід'ємну роль у сімейному контексті, оскільки ці оповідання формують образ сімейних відносин і сприяють усвідомленню цінностей, таких як повага до батьків та висловлення подяки за їх підтримку. У віці дошкільника діти активно взаємодіють із казковими персонажами, що сприяє формуванню свідомої гендерної ролі та розумінню того, як суспільство очікує від чоловіків і жінок певного способу поведінки. Таким чином, казкові наративи виступають не лише розважальним елементом, але і важливим засобом виховання, сприяючи формуванню унікальної особистості кожної дитини. У цьому важливому періоді діти навчаються відповідати соціальним стереотипам щодо гендерних ролей, і казкові образи можуть відігравати важливу роль в цьому процесі. Для дівчаток казки можуть надихати на розуміння жіночості та важливої ролі "берегині роду", а для

хлопчиків полягає в тому, щоб сприяти створенню у них уявлення про себе як про міцного, вірного захисника та оборонця свого роду. Емоції мають важливе значення для мислення дітей, оскільки допомагають їм знаходити рішення для вирішення різних завдань, таких як аналіз, синтез, узагальнення та розуміння вимог завдання та способів його вирішення. Хоча казка є засобом словесно-логічного мислення, персонажі майже не мають авторських характеристик, тому дитина розуміє, хто є позитивним або негативним героєм через їх дії, вчинки та репліки. Крім того, художньо-естетичний образ, який виникає у дитини під час читання казки, є результатом її мисленнєвої діяльності [23, с. 4].

Казки можуть слугувати корисним інструментом для допомоги дітям подолати свої страхи, такі як страх перед темрявою, страх перед певними тваринами або сценічним виступом перед аудиторією. Діти часто зіткнуться зі страхами перед невідомими та потенційно небезпечними ситуаціями. У таких випадках самотійно впоратися зі страхом може бути складним завданням. У психології застосовується метод казкотерапії, який допомагає дітям подолати різні види страхів. Фахівець акцентує увагу дитини на отриманні знань та вмінь, необхідних для подолання конкретної проблеми, та сприяє формуванню необхідних навичок для цього. Він активно допомагає розвивати компетентності, які дозволять дитині успішно впоратися із завданням, що виникає, створюючи унікальний шлях до досягнення мети. Казки впливають на дітей через їх емоційну реакцію та почуття, оскільки дитяче мислення ще не завжди готове до логічного аналізу та розумового сприйняття світу, як це відбувається в дорослому віці. Казки основним чином адресовані дитячим емоціям і почуттям, що дозволяє їм впливати на дитину і допомагати їй подолати страхи. Казка розмовляє з дітьми мовою мистецтва – світлого, бадьорого, зрозумілого та переконливого. Казка для вихованців – це не просто фантазія чи вигадка, а особлива реальність, що відкриває світ почуттів. Вона розширює уявлення дитини, переносячи її в казковий світ, де

дошкільники стикаються з найскладнішими аспектами життя – від любові і незалежності до гніву і співчуття, від втрати і до відданості.

Унікальна форма подачі цих тем, затишна казкова атмосфера, дозволяють дошкільникам легше розуміти і усвідомлювати ці аспекти. Високий рівень моральної значущості і глибокі висновки залишаються актуальними як для дітей, так і для дорослих. Казкові уроки життя стають невід'ємною частиною особистісного росту, вчать цінностям і служать надійним компасом у великому світі.

Але замало просто розповісти казку, обов'язково потрібно коментувати те, про що дорослий (батьки чи вихователь) розповідає. Варто додати жести та міміку у розповідь, щоб викликати справжній інтерес у дитини, що сприятиме спонуканню її до творчості, здатності творити. Коли дорослий розповідає казку з душею, дитина поринає у казковий світ і слухає із задоволенням, переживає захоплюючу пригоду, фантазує, завдяки чому розширюється словниковий запас та розвивається мова. Дитяча фантазія створює казкові образи, а вміння фантазувати корисно для інтелекту. Спілкуючись з дитиною через казку, можна торкнутися до внутрішнього світу дитини, сприяти її духовному та моральному розвитку. Педагоги та батьки нерідко самі оцінюють казкових героїв у ході розповіді казки. Наприклад, вовк – злий, а лисиця – хитра. Усі ці коментарі сильно впливають формування морального виховання, систему цінностей, а тому вважаємо, що важливо демонструвати казку без оціночних суджень, щоб дитина самостійно аналізувала сюжет й доходила до висновків.

Віжтак, за допомогою казки дитина легше вчиться моральній свідомості. У казках відтворені різні проблеми, які людина може зустріти протягом свого життя, а також процес їх вирішення. Мова казки є доступною для дітей, вона проста, але водночас має загадковий відтінок. Казка сприяє розвитку уяви, що є важливим для вирішення дитиною власних проблем. Стиль казки зрозумілий для дітей, оскільки дошкільникам ще важко мислити логічно, і казка не нав'язує їм логічних роздумів. Дитина не схильна до настанов, і казка не вчить

її прямим чином. Казка подає дитині образи, які їй цікаві, непомітно для неї вбираючи життєво важливу інформацію. Казка сприяє висуванню та вирішенню моральних питань. У ній всі герої володіють чітко вираженою моральною позицією [33, с.122]. У казках міститься багата спадщина мудрості, накопичена протягом багатьох поколінь. Ця мудрість передається у символічній формі, що може бути незрозумілою свідомості. Проте, саме через такий символічний спосіб передачі інформації, дитина може вбирати глибокі істини підсвідомо.

2.2. Особливості роботи з казкою

Казка є надзвичайно потужним інструментом для внутрішнього розвитку та психологічного впливу на людину. Вона оточує всіх нас у ранньому дитинстві і завжди була предметом зацікавлення педагогів та психологів. Через казки діти можуть краще розуміти і виражати свої емоції та думки, а також осмислювати їх значення та суть. Казки сприяють тому, щоб дитина могла розпізнавати та описувати свої внутрішні переживання та процеси, що є важливим для її психологічного розвитку. Це допомагає збагатити її внутрішній світ та робить її мислення більш глибоким та розуміючим. Важливо відзначити, що казка має власну мову, яка відображає її унікальність, зміст та роль у житті людей. Ця мова є художньою і легко сприймається дітьми, оскільки вона об'єднує всі поетичні засоби виразності: епітети, гіперболи, метафори, уособлення, повтори, антитези, описи та повторення дієслів та інше. Казки мають навчальний ефект на дітей, допомагаючи вбирати моральні цінності та розвивати мову. Крім того, вони мають значний психологічний вплив на дитину, сприяючи розвитку її емоційного досвіду.

Сучасні діти можуть отримати значно більше від читання казок, ніж просто розвагу. Важливо не лише дозволити їм читати казки, але і активно взаємодіяти з ними, надаючи можливість розфарбовувати зображення героїв

та обговорювати сюжет. Осмислення казок разом з дитиною дозволяє виявити та розкрити приховані значення та життєві уроки.

У цьому контексті казки не лише не відводять дитину від реальності, а навпаки, сприяють її активному творчому розвитку. Розгадування уроків, які містяться у казках, дозволяє виявити динаміку життєвих процесів.

Завдання фахівця, що працює з казкотерапією, психолога чи педагога, полягає в тому, щоб відповідно до потреб дитини підібрати чи створити казку. Правильно вибрана казка дозволяє дитині вбудувати її послання у свій особистий життєвий сценарій. Особливо ефективно, коли дитина бажає повторно чути цю казку, що сприяє глибоким змінам у її світогляді.

Найкращі результати спостерігаються у роботі з тими дітьми, які активно співпереживають казковим героям. Казки, завдяки яскравим образам, допомагають засвоювати важливу для дитини інформацію. Коли вона "проживає" казку, виникають зв'язки між казковими подіями та реальною поведінкою.

Обговорення прочитаних казок має велике значення. Це сприяє більш ефективному засвоєнню життєвих уроків та цінностей, сприяє гармонійному розвитку дитини та її успішній самореалізації. У випадку, коли казки залишаються без обговорення, їхні уроки та цінності вбираються пасивно [39].

Казки дійсно володіють неймовірною силою в розкритті широкого спектру людських проблем та виразними методами їх вирішення. Під час прослуховування казок діти стикаються з різними життєвими історіями, аналізують поведінку героїв і порівнюють її з реальністю свого життя, розвиваючи навички аналізу, роздумів і відповідальності. Такий підхід до вивчення казок допомагає активно вбирати знання, закодовані в них, і переносити їх з підсвідомості до свідомості. Це сприяє глибшому засвоєнню цінних життєвих уроків і формуванню ключових цінностей. Виховання дітей через казки не лише надає їм знання, але й розвиває їх мислення та допомагає підготувати їх до подальшого життя. Роботу з дітьми з використанням

казкотерапії проводимо як індивідуально, так і з групою. Педагог може застосовувати різні способи інсценування казки:

- розповідання та переказ казок;
- казки на піску;
- лялькові вистави;
- ліплення казкових героїв та складання про них невеликих історій;
- малювання казки з нестандартним сюжетом;
- складання нової казки.

Ключові етапи складання казки разом із дитиною (або дітьми) відповідно до її психологічного запиту.

1. Створення Казкового Героя.

На першому етапі важливо вигадати казкового героя, який би був близьким за статтю, віком, характером і т.п. Під час опису героя, варто виділити його особливості та життя в межах казки таким чином, щоб дитина могла помітити схожість із собою, але це має бути виражено не відкрито.

2. Створення Схожої Ситуації.

Казка повинна містити ситуацію, яка у чомусь схожа із проблемою дитини, але водночас не повинна мати прямої ідентичності з її конкретною проблемою.

3. Надання Нового Досвіду.

Казка повинна пропонувати новий досвід, через який дитина може зробити інший вибір при вирішенні своєї проблеми. Психолог або вихователь може допомагати в цьому процесі.

4. Послідовний Сюжет.

Сюжет казки має розгортатися в певній послідовності. Кожен етап повинен логічно впливати з попереднього, створюючи цілісну історію.

[36, с. 254].

Отже, ми можемо узагальнити ряд певних положень щодо роботи зі казкою.

Таблиця 2.1.

Принципи роботи з казками:

Принцип	Основний акцент	Коментар
Усвідомленість	Усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету; розуміння ролі кожного персонажа в подіях, що розвиваються.	Завдання: показати вихованцям, що одна подія плавно впливає з іншого, навіть незважаючи на те, що, на перший погляд, непомітно. Важливо зрозуміти місце, закономірність появи та призначення кожного персонажа казки.
Продовження табл.2.1.		
Множинність	Розуміння того, що одна і та сама подія, ситуація можуть мати кілька значень та смислів.	Завдання: показати ту саму казкову ситуацію з кількох сторін.
Зв'язок із реальністю	Усвідомлення те, що кожна казкова ситуація розгортає маємо якийсь життєвий урок.	Завдання: ретельно та терпляче опрацьовувати казкові ситуації з позиції того, як казковий урок буде нами використаний у реальному житті, в яких конкретно ситуаціях.

Для максимально ефективного сприйняття казок важливо створити спокійну атмосферу для дітей, наприклад, проводити час у затишному місці або на природі. Казки повинні бути короткими, яскравими і образними, щоб не перевантажити маленьких слухачів великою кількістю інформації. Дитина повинна мати час для роздумів над тим, що вона чує. Важливо створити можливість для дитини не лише слухати оповідання, але й мовчати, роздумувати і осмислювати зміст казки. Такий підхід дозволяє дітям більше занурюватися в світ казок і розвивати своє мислення. Для дітей раннього і молодшого дошкільного віку особливо підходять казки, які спрямовані на

зміцнення їх цікавості до природи та підтримують їхню фантазію, не використовуючи жахливих образів та сюжетів зі злочинами. Казки про тварин сприяють сміху та підштовхують дітей до думок про життя природи. Ці оповідання не завдають стресу маленьким слухачам, оскільки вони уникають складних образів, таких як замки, царі, розбійники, дракони та демони, і не вводять їх в складні та темні сюжети. Такий підхід дозволяє дітям безпечно розвиватися та насолоджуватися казками без переживань [19].

Тож, в закладах дошкільної освіти, розпочинаючи з молодших груп, важливо інтродукція до казок. Для цієї вікової категорії дітей казки мають бути спрощеними у сприйнятті, з жвавим сюжетом та стислим змістом. Казки, де головні герої – це тварини, зазвичай приваблюють малюків найбільше. При кожному новому оповіданні важливо нагадувати дітям, що вони чують казку. Перед читанням нової історії можна провести ігровий момент, в якому діти беруть участь як герої казки. Під час читання вихователь повинен уважно стежити за реакцією дітей. По закінченню казки, він може запитати, чи подобаються дітям герої казки. Маленькі діти легко запам'ятовують казки, і це сприяє їхньому розвитку. У середній групі щомісяця слід знайомити дошкільників із новою казкою. Перед прочитанням казки проводиться відповідна підготовка. На початку року дітей слід знайомити із новими словами. Після попередньої словникової роботи вихователь повідомляє дітям, що нові слова, почуті сьогодні, є в казці, яку він зараз розповість. Після прослуховування казки бажано провести з дітьми розмову щодо її змісту. Можна поставити кілька запитань. Щоб ще раз підкреслити ідею казки, можна вдруге розповісти сюжет, що містить цю ідею.

У середній віковій групі важливо навчати дітей аналізувати дії героїв, розуміти значення вживаних слів і висловлювань, а також розвивати їхню самостійність в цьому процесі.

Старші дошкільники навчаються визначати та аргументувати своє ставлення до героїв казок, незалежно від того, чи є це позитивне чи негативне ставлення. Діти цього віку також вивчають різні види казок, порівнюють їх

між собою і пояснюють їхню особливість. Це сприяє розвитку їхнього критичного мислення та розумінню тонкощів у світі казок. Отже, вважаємо за доречне узагальнити інформацію щодо особливостей використання найбільш оптимальних методів та прийомів у роботі зі сказкою.

Таблиця 2.2

Методи та прийоми роботи з казками

Методи	Прийоми
Словесні	<ul style="list-style-type: none"> – Читання казок. – Переказ. – Розмова. – Виразне читання. – Прослуховування аудіозаписів. – Перегляд мультфільмів.
Практичні	<ul style="list-style-type: none"> – Мовні ігри та вправи. – Ігри-драматизації. – Театралізовані ігри. – Інсценування. – Малюнок (виріб) після прочитання.
Наочні	<ul style="list-style-type: none"> – Розгляд ілюстрацій, репродукцій картин, іграшок, тематичних альбомів. – Робота із мнемотехнікою. – Оформлення виставок.

Використання цих методів та прийомів сприяє розвитку активного пізнавального процесу та формуванню креативності як важливого аспекту особистісного росту у дошкільників. Крім того, це навчає дітей використовувати різні методи та дії для вираження свого творчого потенціалу.

2.3. Методичні рекомендації щодо використання казкотерапії як засобу психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників

Теорія та практика в галузі психології та педагогіки підтверджують, що казка є надзвичайно ефективним інструментом для формування позитивних якостей особистості у дошкільників. З самого раннього дитинства казка впливає на дитину, ознайомлюючи її з світом літератури. Через казку дитина осмислює цей світ, розуміє взаємовідносини і набуває цінних знань про життя.

Батьки і педагоги завжди використовували казку як доступний інструмент для впливу на емоційний та вольовий розвиток дітей, оскільки цікавий сюжет дозволяє дитині досліджувати соціальне оточення та розуміти основні аспекти спілкування у суспільстві. Аналізуючи історичний розвиток суспільства, можна спостерігати, що в сучасному інформаційному віці увага до літератури зазнала змін. Хоча люди продовжують читати, змінилися якість літератури та способи читання. З паперових книг поступово перейшли на електронні, іноді замість класичних творів сучасні читачі віддають перевагу коротким оповіданням або витрачають час на соціальні мережі. Засоби масової інформації можуть нав'язувати ідеї та цінності, які можуть вплинути на молодше покоління. Люди минулих поколінь розуміють цю проблему та залишаються вірними своїм переконанням, але діти, особливо дошкільного періоду, можуть швидко вбирати негативну для них інформацію без належного коментаря дорослих. Ця ситуація може призвести до порушень в емоційно-вольовій сфері дітей, таких як агресивність, жорстокість, невихованість, відсутність емпатії, відповідальності та чуйності.

Таким чином, ми вважаємо, що здійснення ефективного психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей дошкільного віку можливе завдяки застосуванню казок.

У дітей є природна захопленість казками, які стають джерелом уявних пригод та втілення фантазій. Завдяки своїй простоті та зрозумілості казки легко запам'ятовуються та засвоюються дітьми. Під час слухання казок, вони

стають співучасниками героїв та вчаться від них позитивним цінностям, які сприяють їх моральному та соціальному розвитку. Крім того, через казки діти вчаться спілкуванню, копіюють мовленнєві та поведінкові зразки та намагаються імітувати позитивні риси характеру героїв. Віра у перемогу добра над злом, що є сталим мотивом казок, сприяє позитивному розвитку психіки дітей та формуванню у них оптимістичного світогляду.

Задля того, щоб казки стали невід'ємною частиною життя дітей, потрібно систематично працювати над формуванням їх емоційно-вольової сфери через літературу. Формування цих аспектів є складним і тривалим процесом, який потребує глибокої уваги до вибору та підготовки літератури, спрямованої на виховання основних цінностей. Всім відомо, що батьки є першими дорослими, які оточують дитину.

Між дошкільником і батьками існує особливий емоційний зв'язок, який залишається на протязі всього життя. Тому важливо підкреслити, що роль батьків у введенні казок в процес виховання та психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей є надзвичайно важливою. Це пояснюється тим, що батьки є ключовими дорослими для дошкільників і виступають як провідники в соціумі. Тому ми підтримуємо думку, що батькам важливо дотримуватися певних рекомендацій, щоб збудити цікавість у дітей до такого виховного психолого-педагогічного впливу, як читання казок. Вихователям необхідно нагадувати батькам, що дошкільний вік – це вік допитливості. Дітям усе цікаво, вони ставлять багато питань, адже відкривають ще невідомий для себе світ, і тому варто не ухилятися від дитячих постійних запитань, а знаходити час, незважаючи на свою завантаженість, для спілкування з дітками. Батьки мають завжди цікавитися життям дитини, її інтересами. Так вони проявляють свою турботу і любов до маляти.

Для гармонійного розвитку дитини важливим є саме спілкування з батьками, а прочитана на ніч казка лагідним голосом мами, та ще й таким рідним, заспокоює дитину, дарує їй почуття захищеності. Казка відіграє важливу роль у вихованні дитини. Вона несе в собі високу мораль. Через казку

дитина пізнає оточуючий світ. Пізнає, що є добро, а що зло, і що добро перемагає зло. Казка дає можливість батькам виховувати дитину через народну мудрість, без указівок і покарань. Терапевтична казка допомагає маляті знаходити вихід із проблемних ситуацій. Крім того, казка ще й згуртовує сім'ю, сприяє створенню теплих стосунків. Педагогу важливо повернути родину на стежину народної педагогіки, навчити батьків прийомам роботи з казкою, ознайомити з правилами читання казок [10, с. 31].

Ми стверджуємо, що успішний вплив казок на емоційно-вольову сферу дітей вимагає емоційної взаємодії дорослих із літературними сюжетами. Важливо, щоб батьки ставилися до вибраних творів з відповідальністю, аналізували сюжети та співпереживали емоційно героям під час роботи з текстом. Ми впевнені, що побачивши емоційний відгук дорослих, дітям буде більш цікаво занурюватися в деталі сюжету казки, у наслідку чого, процес психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників буде більш ефективним.

1. Батькам важливо показувати, що читання приносить задоволення. Це пробудить у дитини інтерес до процесу.
2. Важливо читати неквапливо, намагатися передати ритміку мовлення.
3. Важливо читати казки завжди, коли дитина хоче їх слухати. Можна читати вголос щодня, доречно зробити із цього улюблений сімейний ритуал. Обов'язково продовжувати спільне читання, навіть коли дитина повністю навчиться читати сама.
4. Важливо не заставляти дитину займатися читанням казки, а зацікавлювати, щоб вона захотіла це самостійно.
5. Варто частіше ходити з дитиною до книгарні, бібліотеки. Купувати книги слід поступово, вибираючи те, що зрозуміло.
6. Доречно буде вдома зробити куточок для ремонту книг, що буде містити обладнання для ремонту: клей, папір, ножиці, голку із

нитками. Можна знайти час і разом відремонтувати книги з дитиною.

7. Батькам важливо дати можливість дітям діяти.

Ми впевнені, що завдяки цим рекомендаціям, коли дорослі ретельно обирають та читають казки дітям, цей жанр може стати потужним інструментом для психолого-педагогічного впливу на розвиток емоційно-вольової сфери і сприяти всебічному зростанню дошкільників.

Проте, роль вихователя в дошкільному закладі в психолого-педагогічному впливі через казки варта особливої уваги. Оскільки він є першою людиною з оточення дитини поза її родиною і проводить значну частину часу з нею, він має значущий вплив на розвиток дітей у цьому ключовому аспекті.

Теорія та практика дошкільної освіти пропонують різноманітні способи використання казок в дошкільних навчальних закладах. Іщенко Л. наголошує, що в таких закладах існують як традиційні, звичайні методи використання казок, так і нестандартні підходи. До традиційних способів роботи з казками відносяться читання авторських та народних казок, театралізація, розігрування, та інші інтерактивні методи, що сприяють розвитку дітей через казковий світ. У нестандартній роботі з казкою дітям пропонують проблемне завдання, де не може бути одного правильного рішення. Наведемо приклади таких завдань:

- Переплутати хід подій та персонажів, а надати дітям можливість "розгадати" ситуацію.
- Змінити характер героя чи введення нового персонажа в знайому казку. Які зміни відбудуться в розвитку подій?.
- Змінити структуру казки, надати їй новий стиль.
- Придумати альтернативний фінал для казки.опти
- Створити казку, використовуючи певну схему або шаблон. [11, с. 140].

Отже, можна констатувати, що педагогічні досягнення включають в себе широкий спектр завдань, пов'язаних із використанням казок. Ці завдання

сприяють активізації та розвитку емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку. Тому можна вважати, що казкотерапія є відмінним і ефективним засобом для психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольовий розвиток вихованців. Для ефективного проведення казкотерапії найзручнішим варіантом є окреме, невелике приміщення з гарним освітленням. Приміщення повинно бути мінімалістичним у меблевому оформленні, з наявністю лише необхідних предметів, таких як стіл, стільчики для дітей та крісло для ведучого. У центрі кімнати може розміщуватися м'який килим, а також підставка для аудіоапарату чи музичного центру, які можуть використовуватися під час проведення сеансів казкотерапії. Не повинно бути зайвих предметів, атрибутів, що відволікають увагу дітей. Бажано, щоб кімната знаходилася подалі від музичної та фізкультурної зал, а також приміщень господарського і побутового обслуговування, що дасть можливість працювати з дітьми у зручних умовах. Казкотерапія сприяє оптимізації процесу розвитку мовленнєво-комунікативних навичок у дітей, пропонуючи їм можливість сприймати інформацію через емоційний контакт з казковими образами. Цей метод дозволяє дошкільникам засвоювати нові знання та уявлення, формулювати особисті судження та визначати власні цінності [14].

Для проведення казкотерапії рекомендується формувати підгрупи з не більше ніж 12 дітей, а оптимальна кількість - 8-10 дітей. Це дозволить досягти найкращих результатів при проведенні сеансів. Важливо забезпечити рівні умови для всіх дітей, з різними рисами характеру та рівнем розвитку. Проте в групі не повинно бути більше однієї дитини, яка є гіперактивною, дратівливою, схильною до рухового неспокою. Крім того, до складу кожної підгрупи бажано включати дітей, які можуть ефективно спілкуватися з оточуючими, розрізняти їхні емоційні стани, передавати характер казкового героя в русі, міміці та мовленні. Ці діти можуть не тільки захопити інших своїм артистизмом, але й допомагати іншим дітям, які зазнають труднощів у вираженні міміки та рухів, передають свої комунікативні вміння на підсвідомому рівні [7].

Наведемо приклад роботи вихователя з психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сфері вихованців засобом казкотерапії. Приклад зміни ситуації в знайомих історіях до казки «Лисичка і журавель»

- Пригадайте, чому посварилися головні персонажі?
- Кому приділити більше відповідальності за конфлікт?
- Як героям помиритися?

Отже, працюємо над сюжетом де головні герої повинні помиритися. Важливо вислухати дошкільника, не перебивати і залучати до активної діяльності якомога більше дітей, тим самим використовувати цікаві прийоми «Мікрофон», «Річечка», «Ефект сюрпризу», «Торбинка щастя», «Мій червоний капелюх», «Плутанина» [24, с. 124].

Отже, казкотерапія є важливим і актуальним методом для педагогів у галузі дошкільної освіти, який сприяє спрямованому та якісному розвитку емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку [6].

Ми вважаємо, що представлені нами методичні рекомендації є досить важливими при використанні казок вихователями з метою психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей.

1. Зазвичай перед початком читання казки проводиться коротка вступна бесіда.
2. Зазвичай, казку читає вихователь, але бажано її розповідати.
3. Роботу з казкою проводити як з реалістичною історією, утримуючись від тлумачень типу "так у житті не буває", і наголошуючи на її вигадковості. Казку можна використовувати для складання показників і оцінок, оскільки персонажі казок зазвичай є виразниками однієї – двох характерних рис, що яскраво розкриваються у вчинках протягом сюжету.
4. Утримуйтеся від переносу моралі казки на сферу людських характерів і взаємин. Виховний вплив казки настільки потужний і виразний, що діти часто самі роблять висновки.

Під час вивчення казок використовуються наступні методи:

- підготовка до читання казки;
- саме читання казки;
- обговорення та обмін думками щодо змісту;
- читання казки частинами та її аналіз;
- підготовка до розповіді чи інтерпретації;
- проведення узагальнюючої бесіди;
- підведення підсумків [17, с. 76].

Надані рекомендації вказують на загальні напрямки роботи з казками, враховуючи їхню внутрішню жанрову різноманітність. Однак ці вказівки не повністю враховують якісну різноманітність казкового жанру та не визначають оптимальний обсяг навичок. Знання літературознавчих основ дозволяє вихователю глибше розуміти роль казки, обирати стилі роботи, що відповідають конкретному типу казки, та сприяє формуванню необхідних умінь для аналізу казок. Ці вміння дозволяють індивідуалізувати роботу, розширювати спектр методик для створення потрібного емоційного настрою у дітей під час сприйняття казок. Такий підхід допомагає уникнути стандартизації та підкреслює унікальність кожної казки, що стимулює цікавість та розуміння, що кожна казка виграшна у своєму особливому контексті [3, с. 18].

Кожна казка має величезний потенціал для впливу на психологічний та педагогічний розвиток дитини, оскільки вона може навчати, виховувати, надавати попередження, стимулювати до діяльності та навіть використовуватися для терапії. Казка є не лише художнім твором, але і важливим інструментом для формування моральних і педагогічних знань та цінностей.

Особливо важливо використовувати казки для розвитку емоційно-вольової сфери дитини в дошкільному віці, коли встановлюються важливі відносини з дорослими та однолітками, починається різнобічна діяльність і з'являється спільна діяльність з однолітками.

2.4. Презентація роботи зі збіркою казок з психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу старших дошкільників

Нами були підібрані казки відповідно до психологічних та фізіологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку й показників компетентності освітнього напрямку «Дитина в соціумі», що визначені у рекомендованій МОН програмі «Українське дошкілля» [21, с. 185]. На основі проаналізованої збірки казок з психолого-педагогічного впливу на дітей старшого дошкільного віку Адаменко А. нами було укладено власну збірку казок [1].

Важливо відзначити, що перед проведенням казкотерапії зі старшими дошкільниками з метою психолого-педагогічного впливу на їх емоційно-вольову сферу, необхідно ознайомити їх із самою казкою, її сюжетом та персонажами. Діти мають можливість детально вивчити характери казкових героїв, зрозуміти їхні мотиви і дії, а також активно брати участь у підготовці до проведення казкотерапії, обдумувати діалоги та вибирати слова.

Важливо наголосити, що участь у казкотерапії для дітей є добровільною. Роль вихователя полягає в зацікавленні та мотивації дітей до участі. Для досягнення цієї мети, педагог може використовувати різноманітні захоплюючі методи, такі як відгадування загадок, виразне читання віршів, цікаві гри, розгляд ілюстрацій, творчі завдання, які ґрунтуються на образотворчій діяльності.

Казкотерапію бажано проводити, працюючи з підгрупами, оптимальна кількість дітей становить вісім-десять осіб.

Вважаємо, що робота з зі збіркою казок, що була нами укладена повинна будуватися наступним чином. Після прослуховування творів, перегляду ілюстрацій чи відтворення запропонованої ситуації у дії, дітям ставиться питання: «Що б ти намалював, якби тобі довелося зобразити цю розповідь у картинках? Давай, ти зараз спробуєш зобразити те, що тобі здається, найкраще підходить до цього твору в цій ситуації».

За допомогою образотворчої діяльності у дітей формується:

- готовність відчувати біль чи радість живих істот (птахів, квітів, звірів тощо); співпереживати їм, висловлювати своє небайдухе ставлення до людей, рослин, тварин;
- прагнення піклуватися про тих, хто залежить від людини;
- вміння захоплюватися красою, різноманіттям форм всього, що оточує;
- здатність відчувати характери людей і мінливість, виражати своє ставлення до оточуючих його людей, предметів, явищ.

До прикладу, казка «Ніжність», що представлена у збірнику. Мета якої полягає у сформуванні ціннісного ставлення дітей один до одного на основі представленого казкового сюжету де Ніч та Ранок посварилися через проблему – хто з них найважливіший? Після ознайомлення з сюжетом, вихованцям можна задати уточнююче питання: так чим важна Ніч, а чим Ранок? Після того, як діти дадуть відповідь, одним з доречних видів робіт буде розподілити дошкільників на дві маленькі підгрупи й запропонувати одній намалювати що відбувається в природі вночі, а що вранці. Тим самим, можна розв'язати декілька педагогічних задач, зокрема:

- формування ціннісного ставлення до оточуючого середовища та довкілля;
- сприяти ознайомленню дітей з природними особливостями;
- стимулювати у дошкільників бажання займатися творчою діяльністю;
- формування креативності та творчого мислення.

Доречним завершенням такого заходу з казкотерапії буде влаштування виставки малюнків у приміщенні групи.

У ході використання казкотерапії слід використовувати чергування самостійної роботи дитини та активного діалогу з обговоренням, обміном думками, асоціаціями та інтерпретацією одержуваного матеріалу. Використовуються різні методи зображення (малювання сипучими матеріалами, відбиток печатками, пластилінографія, монотипія та ін.)

Висновок до розділу 2

На підставі вивчення та аналізу психолого-педагогічної літератури можна зробити висновок, що казки володіють значним потенціалом для впливу на кожну дитину через різноманітні функції, які вони виконують. Під час казкотерапії в дошкільників виникають різні почуття та емоції. Казки мають велику емоційну силу та можуть стимулювати позитивні емоції. Захоплюючий зміст казки, унікальні персонажі, поєднання фантастичних та реальних елементів, образність та експресивність мовлення роблять казки особливо впливовими на дітей. У казках можна віднайти широкий спектр життєвих ситуацій та образних способів їх вирішення. Через прослуховування казок діти навчаються аналізувати дії героїв, порівнювати їх з реальністю, що сприяє розвитку аналітичних навичок та роздумів. Казки містять в собі важливу виховну цінність і сприяють формуванню моральних цінностей у дітей. У казках завжди присутня чітка роздільність між Добром і Злом, позитивні герої відзначаються найкращими рисами характеру, в той час як негативні персонажі представляють найгірші.

Батьки та вихователі закладів дошкільної освіти є важливими та найпершими людьми, що безпосередньо здійснюють психолого-педагогічний вплив на емоційно-вольовий розвиток дітей дошкільного віку з можливим використанням казки, адже це є найбільш доступний та ефективний засіб при виконанні поставленої мети.

На основі освітньої програми «Українське дошкілля» нами були підбрані казки та укладені у єдиний збірник задля психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників та визначено практичні особливості його використання вихователями закладів дошкільної освіти.

Отже, виявивши та розкривши теоретичні основи функціональних особливостей казок встановлено, що це є найбільш дієвим та актуальним засобом психолого-педагогічного впливу, що може успішно використовуватися у практиці дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

Наша кваліфікаційна робота була орієнтована на теоретичне обґрунтування можливості використання казкотерапії як засобу психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників та формування методичних рекомендацій щодо застосування цього засобу у процесі розвитку емоційно-вольової сфери вихованців.

У ході нашого дослідження ми виконали аналіз психолого-педагогічної літератури, в результаті чого ми виявили теоретичні основи формування емоційно-вольової сфери дошкільників у рамках педагогічної та психологічної науки. Аналіз наукових джерел, що відносяться до нашої теми, дозволяє розглядати розвиток емоційно-вольової сфери у дошкільників як один з основних факторів загального психічного розвитку та формування їх особистості. Це є ключовим аспектом психічного здоров'я дитини та становлення її психіки.

Ми вивчили та дослідили особливості казкотерапії, і виявили, що цей психолого-педагогічний метод використовує метафоричні можливості казок для розвитку самосвідомості, покращення творчих здібностей, поліпшення взаємодії з навколишнім світом, формування особливих довірливих відносин з оточуючими, а також допомагає подолати багато страхів і комплексів. Нами було розкрито психолого-педагогічний потенціал казок у роботі з вихованцями дошкільних установ. Ми з'ясували, що казки викликають у дошкільників різноманітні емоції та враження.

Казки, завдяки своїй надзвичайній емоційній силі, мають потужний вплив на дітей, вкладаючи в їхні серця позитивний емоційний навантаження. Неповторний зміст оповідей, унікальні персонажі, взаємодія фантастики та реальності, а також виразність мовлення сприяють створенню захопливого світу, який має величезний емоційний вплив на дітей.

Казка допомагає формувати в дитині ясні морально-філософські та гуманістичні уявлення про оточуючий світ. Вона переносить ідею, що добро завжди торжествує над злом, і вказує на те, що зло завжди повертається до

того, хто його вчинив, тоді як за добрі вчинки завжди слідує винагорода від добра. Такий підхід сприяє глибокому розумінню моральних цінностей та наділяє дітей позитивними життєвими уявленнями. Нами було проаналізовано методи і форми роботи з казкою. Встановлено, що можна використовувати такі форми роботи з казкою задля психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників:

- розповідання та переказ казок;
- казки на піску;
- лялькові вистави;
- ліплення казкових героїв та складання про них невеликих історій;
- малювання казки з нестандартним сюжетом;
- складання нової казки.

Нами було з'ясовано, що принципи роботи з казкою задля психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дошкільників є такими:

- усвідомленість;
- множинність;
- зв'язок з реальністю.

Відтак, нами було підібрано та угруповано серію казок задля психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей дошкільного віку на основі освітньої програми «Українське дошкілля». В ході чого ми проаналізували особливості застосування підібраних казкових творів та їх педагогічний потенціал.

Таким чином, вважаємо, що усі поставлені завдання нашого дослідження є виконані. Перспективу подальшої роботи вбачаємо у продовженні вивчення особливостей психолого-педагогічного впливу на емоційно-вольову сферу дітей дошкільного віку засобом казкотерапії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Л. Індивідуальна програма для профілактики психічного здоров'я та емоційних розладів у дітей старшого дошкільного віку. Всеосвіта URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01008n1w-a7b9.docx.html> (дата звернення: 30.04.2023).
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Практика управління дошкільним закладом. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 01. 12. 2022).
3. Бондарчук О. Виховний потенціал народних казок. Вісник післядипломної освіти. 2010. Вип. 2(15). С. 17-23.
4. Василевська О. Казкотерапія у контексті здійснення психологічного супроводу в закладах освіти. Актуальні питання сучасної психології: збірник наукових праць/[за ред: Кузікової СБ, Щербакової ІМ]. Суми: Вид-во СумДПУ імені АС Макаренка. 2015. С. 200-205.
5. Волкова В. Емоційні порушення у дітей старшого дошкільного віку та умови їх подолання. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. № 1 (20) 2018. С. 63-69
6. Дем'яненко О. Казкотерапія та психічний розвиток. Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2018». XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. С. 320-322.
7. Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №57 фізкультурно-оздоровчого напрямку. Діти in UA URL: <http://kdnz57fon.dnepredu.com/> (дата звернення: 01. 12. 2022).
8. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
9. Замелюк М. Казкотерапія як психологічний метод у роботі з дітьми дошкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019 р., № 63, Т. 1. С. 41-44.

10. Зикова О. Робота вихователя ДНЗ з батьками щодо розвитку особистості дитини. Таврійський вісник освіти. 2016. № 3 (55). С. 29-34.
11. Іщенко Л. Розвиток мовленнєвої творчості дітей дошкільного віку. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2012. С. 139-144.
12. Казка як засіб морального виховання дітей дошкільного віку. На урок. URL: <https://naurok.com.ua/kazka-yak-zasib-moralnogo-vihovannya-ditey-doshkilnogo-viku-156507.html> (дата звернення: 30. 11. 2022).
13. Казкотерапія для дошкільнят. Чарівний світ казок. URL: http://ihridoshkilnikam.blogspot.com/p/blog-page_89.html (дата звернення: 03.03. 2023).
14. Казкотерапія. КЗО «НПЦ розвитку дитини дошкільного віку». Сторінка психолога. URL: <https://rddv.dnepredu.com/uk/site/kazkoterapiya.html> (дата звернення: 01. 12. 2022).
15. Казкотерапія. Учбові матеріали. URL: <https://ukrbukva.net/94267-Skazkoterapiya.html> (дата звернення: 01. 12. 2022).
16. Корж С. Емоційно-вольова сфера дошкільника: особливості формування. Характерні риси занять та ігор для дошкільнят. WHAT. URL: <https://what.com.ua/emociino-volova-sfera-doshkiln/> (дата звернення: 01.12. 2022).
17. Лавренова М. Казка як ефективний засіб збагачення морального досвіду дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. (26 жовтня 2017 р., Мукачєво). С. 75-77.
18. Магдисюк Л. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації. Вежа-Друк: 2019. С. 152-160.
19. Методика роботи з казкою. Київський університет ім. Бориса Грінченка. Studfile. URL: <https://studfile.net/preview/5110961/page:3/> (дата звернення: 01. 12. 2022).

20. Молодушкіна І. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників. Харків: Основа. 2011. С. 207.
21. Освітня програма «Українське дошкілля» МОН України URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programyrozvytkuditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf (дата звернення: 03. 03. 2023).
22. Павелків Р. Цигипало О.П. Навч. посіб. Дитяча психологія 2015. 400 с.
23. Павлюк Р. Psycho-pedagogical and linguistic potential of fairy-tale Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Серія «Педагогічні науки», 3-4 (55-56). 2007 С. 209-217.
24. Петрів Г. Магістерський науковий вісник. ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Вип.33. Тернопіль. 2019. С. 123-125.
25. Пономаренко О. Особливості емоційного розвитку дітей дошкільного віку. ЗДО 771. м. Київ. URL: http://psychologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%8F_%D0%95%D0%BC%D0%BE%D1%86%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA.pdf (дата звернення: 01. 12. 2022).
26. Пятуніна А. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільників шляхом використання пісочної анімації. Порадник психологу. Виховуємо та навчаємо. URL: <https://doshkilnyk.in.ua/rozvytok-emotsijno-volovoji-sfery-doshkilnykiv-shlyahom-vykorystannya-pisochnoji-animatsiji/> (дата звернення: 01. 12. 2022).
27. Розвиток особистості та емоційно-вольової сфери дошкільників. Психологія розвитку. Підручники. URL: https://pidru4niki.com/77707/psihologiya/rozvitok_osobistosti_emotsiynovolovoyi_sferi_doshkilnikiv (дата звернення: 01. 12. 2022).
28. Розумова та емоційно-вольова готовність. Психологія розвитку. Підручники.

- URL:https://pidru4niki.com/77710/psihologiya/rozumova_emotsiynovolova_gotovnist (дата звернення: 01. 12. 2022).
- 29.Руда А. Казкотерапія у роботі з агресивними дітьми. Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Херсон. 2020. С. 51-60.
- 30.Савченко Л. Культура мовлення вихователя як засіб професійної діяльності. 2019. № 65. Т1. С. 69-73.
- 31.Славіна Н. Розвиток емоційної сфери та вольових якостей дитини як умова психологічної готовності до школи. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології», (24) (2019). С. 621-630.
- 32.Соценко Т. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери у дітей дошкільного віку. Херсонський державний університет. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6840/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2.%D0%9C.,%20%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%86.%D0%A1.%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01. 12. 2022).
- 33.Сурмило О. Вивчення педагогічних умов використання казки як засобу морального виховання старших дошкільників. Психолого–педагогічні науки. 2014. № 5. 181 с.
- 34.Тарнавська Н. Емоційно-розвивальний простір дошкільника в дошкільному навчальному закладі та родині. Особистість у єдиному освітньому просторі: Збірник наукових статей I Міжнародного освітнього форуму (м. Запоріжжя, 5 – 7 травня 2010 року). Частина 2 Конференції «Дитинство в сучасному світі: перші 7 років і все життя», «Інформаційно-комунікативний простір як нове середовище особистості». Вид-во «ЛППС», 2010. С 201 – 206.
- 35.Терещенко Л. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10.

- Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Випуск 33. 2019. С. 214 – 234.
- 36.Трегуб О. Казкотерапія в роботі практичного психолога ДНЗ. Таврійський вісник освіти. 2017. № 1. С. 255-260.
- 37.Трофаїла Н.. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку. Педагогічні науки. Вип. 1. 45. С. 155-158.
- 38.Філь О. Казкотерапія в соціально-педагогічній практиці. Вісник Запорізького національного університету. 2008. С. 227-232.
- 39.Хараджи М. Казкотерапія як один з методів корекційно-розвивальної роботи.
URL:<http://ephsheir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4354/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A2%D0%AF%20%D0%9A%D0%90%D0%97%D0%9A%D0%9E%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9F%D0%86%D0%AF.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 30. 11. 2022).
- 40.Шалімова Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят Харків: Вид-во «Ранок», 2013. 160 с.
- 41.Шкльода А. Методичні рекомендації «Формування емоційно-вольової сфери дошкільнят» Селидове. 2018. С. 127-129.